

В.В. Кондратова, Л.П. Пуч

Виховання любові до природи засобами образотворчого мистецтва

Навчально-методичний посібник

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «КІРОВОГРАДСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ
ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО»

В.В. Кондратова, Л.П. Пич

Виховання любові до природи засобами образотворчого мистецтва

Навчально-методичний посібник

Друкується за рішенням вченої ради Кіровоградського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського
(протокол №1 від 10 лютого 2015 року)

Кіровоград
2015

Кондратова В.В., Пич Л.П.

Виховання любові до природи засобами образотворчого мистецтва: [навчально-методичний посібник]. – Кіровоград: КЗ «КОШПО імені Василя Сухомлинського», 2015. – 68 с.

Посібник складений відповідно до Програми предмету «Образотворче мистецтво» для 1-4 класів (автори: Шмагало Р., Марчук Ж., Вачкова І., Чорний О., Гнатюк М.) та Програми предмету «Образотворче мистецтво» для 5-7 класів (автори: Масол Л., Коваленко О., Сотська Г., Кузьменко Г., Марчук Ж., Константинова О., Паньків Л., Гринчук І., Новікова Н., Овіннікова Н.), рекомендованих Міністерством освіти і науки України. У ньому узагальнено досвід роботи Пич Лариси Петрівни, учителя образотворчого мистецтва комунального закладу «Навчально-виховне об'єднання № 25 «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів, природничо-математичний ліцей, центр позашкільного виховання «Ліра» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області»; вміщено методичні поради щодо розвитку художніх, творчих здібностей учнів через опанування красою оточуючого світу, виховання любові до природи; подано приклади використання на уроках образотворчого мистецтва творів В.А. Сухомлинського про природу; пропонуються плани-конспекти уроків образотворчого мистецтва; приклади виконання образів природи в різних художніх техніках як на уроках, так і на заняттях гуртка.

Видання адресоване вчителям та керівникам гуртків з образотворчого мистецтва загальноосвітніх навчальних закладів.

Рецензенти:

Тарапака Н.В. – завідувач кафедри дошкільної та початкової освіти КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук, доцент;

Шлєєнкова Т.М. – учитель образотворчого мистецтва комунального закладу «Навчально-виховне об'єднання «Загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів № 24 – центр дитячої та юнацької творчості «Оберіг» Кіровоградської міської ради Кіровоградської області», заслужений учитель України.

Відповідальна за випуск – Корецька Л.В.

Передмова

Основною метою освітньої галузі «Мистецтво» є формування в учнів у процесі сприймання, інтерпретації, оцінювання ними творів мистецтва та провадження практичної діяльності системи ключових, міжпредметних естетичних і предметних мистецьких компетентностей як цілісної єдиної основи світогляду, а також здатності до художньо-творчої самореалізації і культурного самовираження.

У посібнику подано методичні поради щодо розвитку художніх, творчих здібностей учнів через опанування красою оточуючого світу; наводяться приклади використання на уроках образотворчого мистецтва творів В.А. Сухомлинського про природу.

Особлива увага приділяється впливу образотворчого мистецтва на виховання любові до природи в учнів 1-7 класів. Розроблено педагогічні умови виховання в учнів любові до природи засобами образотворчого мистецтва. Звертається увага на розвиток в учнів умінь створювати образи природи в різних художніх техніках як на уроках, так і у гуртковій роботі з образотворчого мистецтва.

У посібнику вміщено плани-конспекти уроків образотворчого мистецтва та гурткових занять, головна мета яких – виховання любові до природи.

Особливості зображення світу краси природи на уроках образотворчого мистецтва

«Природа – колиска дитячої думки...»

В.О.Сухомлинський

Образотворче мистецтво – це один із видів діяльності людини, в якому художньо відображається її внутрішній і навколишній світ. Безпосередня образотворча діяльність пробуджує у людині позитивні емоції, естетичне ставлення до оточуючої дійсності, розвиває асоціативне мислення, активізує допитливість, зорю увагу, стимулює розвиток уяви.

Програмою передбачено активне впровадження різних форм діяльності учнів, а саме: пізнавальної, художньо-практичної, оцінної у вербальних та невербальних варіантах. При цьому важливо зацікавити, захопити, примусити відчувати й забажати пізнавати красу навколишньої дійсності та мистецтва й відтворювати її на елементарному художньо-естетичному рівні.

Головні завдання викладання образотворчого мистецтва:

1. Збагачення знань і уявлень про види та жанри образотворчого мистецтва, його роль у житті людей; ознайомлення учнів із кращими творами декоративно-ужиткового та народного мистецтва, живопису, скульптури, архітектури, графіки.

2. Активізація, корекція і спеціальна спрямованість пізнавальної діяльності учнів шляхом систематичного, цілеспрямованого розвитку вмінь: розпізнавати й визначати форму, будову, розміри та пропорції окремих частин, колір, просторове розташування предметів у навколишній дійсності й у творах мистецтва; аналізувати, порівнювати (виявляти подібність і відмінність) предмети та явища, знаходити суттєві ознаки, встановлювати логічні зв'язки; визначати послідовність роботи під час малювання, здійснювати контроль за своєю роботою, відповідно оцінювати результати.

3. Розвиток адекватності проявів емоційних реакцій у процесі сприймання творів образотворчого мистецтва; стимулювання свідомого емоційно-ціннісного ставлення до естетичних явищ дійсності й мистецтва; розвиток усвідомленості, відповідності та самостійності оцінних суджень, інтересу до художньої творчої діяльності; здатності до сприймання, розуміння і відтворення художніх образів.

4. Формування елементарних навичок декоративного малювання, малювання з натури, з пам'яті, за уявою та уміння застосовувати їх в навчальній, трудовій та суспільно корисній діяльності.

5. Виправлення недоліків моторно-рухової сфери, розвиток елементів сенсорної культури (чуття кольору, форми, ритму, симетрії, пропорції, розмірів тощо).

6. Збагачення, уточнення й активізація словникового запасу за рахунок спеціальної лексики, удосконалення фразового мовлення.

7. Виховання в школярів основних моральних якостей особистості, працелюбності, охайності, наполегливості, уміння працювати самостійно й у колективі.

8. Розвиток особистісної цілісності, духовності, національної самосвідомості та послідовне формування елементів естетичної культури [1; 2].

Отже, основним із головних завдань школи є вміння відчувати і бачити красу навколишнього світу, розуміти мову мистецтва як форму міжособистісного спілкування; почуття інших людей; цінувати національну самобутність і культурну спадщину України; виявляти фантазії, уяви у створенні власних образів у художньо-практичній діяльності; визначати мету, способи та організацію її досягнення, здатність до самоаналізу та самооцінки.

Аналіз педагогічної літератури надає можливість пересвідчитись, що проблема виховання любові до природи засобами образотворчого мистецтва привертала увагу багатьох відомих педагогів: К. Ушинського, А. Макаренка, В. Сухомлинського.

В.О.Сухомлинський прагнув, щоб світ із його невичерпною новизною, дивовижною красою став для дитини могутнім джерелом живої уяви, яскравих уявлень. «Тільки подив перед красою навколишнього світу збуджує тремтіння думки, наповнює живим життя кожну клітину мозку, осягає свідомість». Великого значення у проведенні уроків він надавав вихованню засобами мистецтва. Адже виховання, розвиток мислення серед природи є тим матеріалом, який найближчий до дитини, серед якого вона зростає [3, 123].

Під час малювання пейзажів ми формуємо в кожній дитині морально-естетичні почуття, які виникають при зустрічі з прекрасним у природі та мистецтві, знайомстві з подіями та пейзажами. Виховуючи любов до природи, потрібно навчати школярів спостерігати за навколишнім світом, бачити красу осіннього листочка, чарівність тендітної фіалки, звертати увагу на небо, хмаринки, що нагадують чарівних тварин, на різнобарвного метелика, що пурхає поміж квітів тощо. Для цього вчителю потрібно давати дітям домашнє завдання на спостереження. Наприклад, перед виконанням тематичного завдання в початковій школі: «Осіньне дерево», «Вогняна квітка», «Синє небо, синє море...», «Зимовий день», «Дивовижні метелики», «Домашні улюбленці» (1 клас), «Айстра – зоряна квітка», «Золота осінь», «Осіньний букет», «Котик мій сіренький», «Смачні фрукти», «Весна прийшла!» (2 клас), «Які бувають дерева?», «Вітер з гаєм розмовляє», «Птахи відлітають», «Дарунки осені», «Вербові котики» (3 клас), «Мій рідний край», «Садки цвітуть», «Вулиця рідного села (міста)» (4 клас) та вивчення тем основної школи: «Графіка. Види графіки. Графічні техніки» (5 клас), «Анімалістичний жанр», «Пейзаж» (6 клас) вчитель дає завдання на спостереження за тваринами чи рослинами рідного краю. Наприклад, спостерігати за своїм домашнім улюбленцем – собакою чи кицькою, звернути увагу на будову, колір, поведки; спостерігати за осінніми деревами, звернути увагу на їх будову, колір [4].

Виховання в учнів любові до природи засобами образотворчого мистецтва можливо за таких педагогічних умов:

- проведення уроків-екскурсій;
- розвиток спостережливості за навколишнім світом, вміння бачити його красу;
- застосування міжпредметних зв'язків з природознавством;
- використання когнітивних методів (метод перевтілення, метод евристичного спостереження, метод змістовного бачення), креативних методів (метод придумування, метод «Якби...») під час бесіди за картинами, виконання творчих завдань, зображення об'єктів природи;
- використання методу досліджень, методу проектів з метою кращого пізнання об'єктів та явищ природи, засобів виразності, за допомогою яких художник передає їх особливості та красу;
- дотримання алгоритму послідовності підготовки учнів до виконання тематичного завдання щодо зображення пейзажу (екскурсія у природу, сприйняття творів мистецтва, виконання творчих завдань, пояснення послідовності виконання тематичного завдання);
- використання творів В.О. Сухомлинського про природу;
- ознайомлення учнів з художніми творами видатних художників-пейзажистів України.

Важливу роль в естетичному вихованні дітей, в розвитку їх спостережливості грають подорожі в світ краси природи – екскурсії. Бажано водити учнів в одне і теж місце в різні пори року. Тоді вони бачать, як природа змінює своє вбрання, спостерігають її багатобарвну палітру. Можна дати учням завдання намалювати той куточок природи, який найбільше сподобався.

Наприклад, під час екскурсії в осінній парк діти звертають увагу на форму дерев, колір їх стовбурів, гілок, красу різнобарвного листя, колір неба, землі, трави, положення сонечка, розміщення тіні від дерев тощо. В.О. Сухомлинський казав, що осмислення краси – це основа, стрижень естетичної освіти, серцевина тієї естетичної культури, без якої відчуття залишаються глухими до всього прекрасного. Він давав пораду: «Зупинися і ти в подиві перед красою, в твоєму серці тоді теж розцвіте краса» [5].

Потім на уроці педагог знайомить учнів з репродукцією картини А. Куїнджі «Осінь». Вона пробуджує в учнів ті почуття, які були пережиті під час безпосереднього спілкування з природою. Але тепер ці відчуття виникають як спогад про минуле, як бажання ще і ще спілкуватися з природою, відчувати, переживати красу [4].

Пейзаж у творах українського образотворчого мистецтва займає помітне місце серед кращих досягнень вітчизняної художньої культури.

На кожному уроці образотворчого мистецтва вчитель знайомить учнів з художніми творами – картинами видатних художників України та світу, навчає їх «читати» твори мистецтва, тобто бачити за допомогою яких засобів

виразності художник передав особливості тієї чи іншої пори року, настрої та характер людини, об'єм предметів тощо (таблиця 1).

Таблиця 1

№ з/п	Художники України	Назва картин
1.	Тарас Шевченко	"Мальовнича Україна", "Хата батьків", "Селянська родина", "На пасіці", "В Решетилівці", "Вдовина хата на Україна" та інші.
2.	Володимир Орловський	"Жнива", «Літній день», «Хліба зріють», «Пейзаж. Очерет на річці», «Пейзаж з гірським струмком», «В сонячний день», «Пейзаж».
3.	Сергій Васильківський	"Козача левада", «Ловля Снігурів», «Чумацький шлях», «Зимовий вечір», «Українська церква», «Весна в Україні», «Сільська вулиця», «Український пейзаж».
4.	Микола Пимоненко	"Перед грозою", «Брід», «Жнива на Україні», «Сінокіс», «Жниця», «Узатінку», «Вечоріє».
5.	Архип Куїнджі	"Українська ніч", «Зима», «Березовий гай», «Вечір на Україні», «Захід сонця», «Після дощу».
6.	Олексій Шовкуненко	"Повінь. Конча-Заспа", «Осінь», «Зимовий пейзаж», «Відлига», «В лісі».
7.	Тетяна Яблонська	"Травень", «Літній день», «На лісовій галявині», «У парку», «Весна», «Зима у старому Києві», «Літо» та інших.

Наприклад, картина Сергій Васильківського "Козача левада"(1893).

На ній ми бачимо низину біля ставка на узліссі в ясний літній день. Над луговою поляною неширокою смугою звелися дерева, а над ними більш як наполовину картини – небо. Пишні дерева утворюють гарний затишок. Луг, трава, вода – все повито теплою імлою жаркого літнього дня. Соковита трава різних колірних відтінків м'яким килимом устеляє простір левади.

Величні дерева праворуч – нібито могутні велетні козаки, що охороняють цей благодатний спокій. Біля них відпочивають люди, насолоджуючись ясным днем та вологою левади.

А неподалік від переднього плану, посеред низини, біля води – воли. Їхні постаті динамічні. Здається, що вони от-от почнуть пити чисту джерельну воду і ми почуємо певні звуки.

Картина відтворює реальну, повсякденну сцену. Весь пейзаж взагалі та його окремі деталі викликають у нас почуття, що все це ми вже бачили у дійсності. Знайомими здаються і ясне небо із золотавими хмаринками, і дерева, і кущі, і різнотрав'я, і світлі плями води на зеленому лузі, і повітря, що аж дзвенить від спеки та співу невидимих комах.

Пейзаж виконано у блакитно-золотавій гамі. Палітра твору багата на найтонші відтінки та колірні сполучення.

У картині "Козача левада" С. Васильківський зображує кожную деталь, не забуваючи при цьому про головне – втілення образу рідної землі.

Обговорюючи картину можливо поставити такі питання:

Яка пора року? Чому саме ця?

Якого кольору небо? Чому?

Якого кольору листя на деревах, кущах? Чому?

Якого кольору трава?

Що відбувається на картині?

Що на першому плані картини зобразив художник?

Що художник зобразив на другому плані?

Як ви думаєте, яку назву художник міг дати картині? [4]

Такого типу запитання дають можливість учням навчитися висловлювати свої думки та аргументувати їх; з'ясувати за допомогою яких художніх засобів автор передав образ природи.

У класі можна створювати картинну галерею з серії репродукцій картин, за якими вчитель на уроці проводить бесіди. Її доречно змінювати в залежності від різних обставин (пора року, тема уроку).

ЕТАПИ РОБОТИ НАД ПЕЙЗАЖЕМ

1. Подумайте, що ви хочете зобразити в своїй композиції на першому плані, на другому, в даліні.

2. Оберіть формат аркуша (розташуйте аркуш паперу вертикально чи горизонтально, в залежності від задуму).

3. Виконайте малюнок простим олівцем. Проведіть лінію горизонту і починайте малювати з першого плану задуманої композиції.

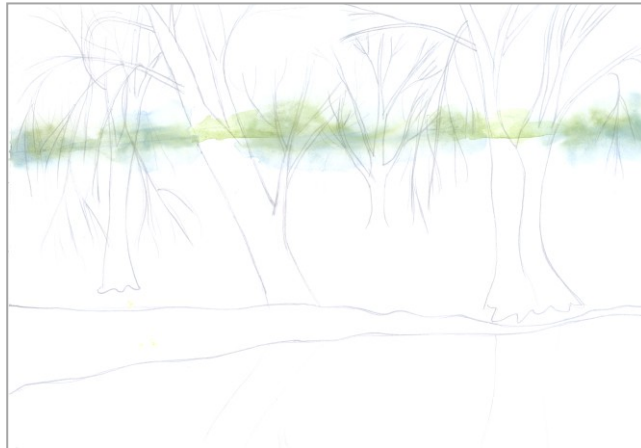
4. Виконайте малюнок у кольорі за допомогою акварельних чи гуашевих фарб і пензликів.

Пам'ятайте, якщо малюєш гуашевими фарбами, то користуйся методом розбілювання (додавання білої гуаші до обраного кольору для створення світлих відтінків) та затемнення кольорів (додавання чорної гуаші до обраного кольору для створення темних відтінків).

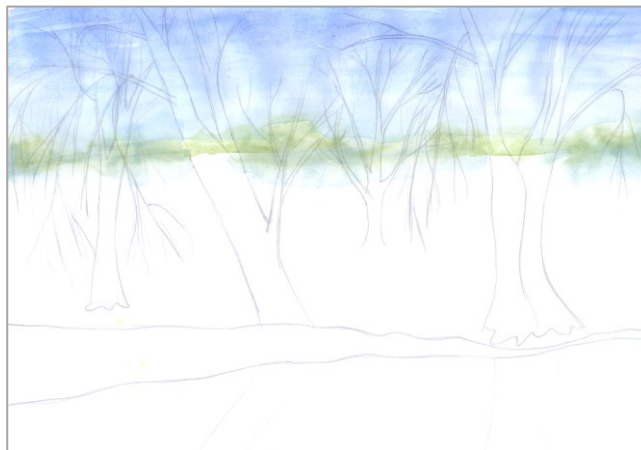
Якщо малюєте акварельними фарбами, то працюйте так:

1) Зволожите папір за допомогою води та широкого пензлика.

2) Змішайте на палітрі зелений та синій кольори. Наберіть колір, який вийшов, на пензлик. Намалуйте лінію горизонту. Оскільки папір вологий, то намальована лінія буде розтікатися і утворювати смужку дерев вдалині. Їх зображення буде узагальнене.

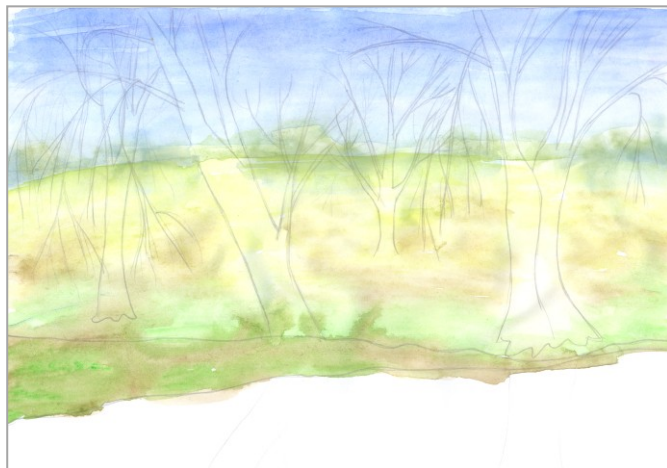

3) Намалуйте небо горизонтальними мазками за допомогою широкого пензлика.

4) Намалуйте землю світлими відтінками зеленого, коричневого та салатного (жовто-зеленого) кольорів.

Пам'ятайте, наносити фарбу потрібно горизонтальними мазками за допомогою широкого пензлика. Змішувати кольори на палітрі. Щоб відтінки були світлими, до фарби потрібно більше додавати води.

5) Коли фарба на папері підсохне, починайте малювати другий та перший плани композиції.

Зверніть увагу, як малюється дерево.

Пам'ятайте, листя на деревах, суцвіття (сережки) на вербах малюються короткими скісними мазками.

Синій колір води в річці буде темнішим, ніж колір неба.

Дерева, трава на першому плані виконуються насиченими, яскравими кольорами.

Виховання любові до природи через казки В.О.Сухомлинського на уроках образотворчого мистецтва

Успіхи естетичного виховання залежать від того, наскільки глибоко розкривається перед учнем природа прекрасного. Естетичні відчуття будить та краса, що входить в життя людини як елемент його духовного світу. У вихованні естетичної культури дуже велике значення має взаємозв'язок естетичного сприйняття і естетичної творчості [1; 2].

Краса рідного краю відкривається завдяки казці, фантазії, творчості.

Багато уроків Василь Олександрович проводив у спеціальній "Кімнаті казок", щоб якомога глибше поринути з дітьми в атмосферу чарівного світу казок, бо саме казці педагог відводив особливе місце в естетичному вихованні учнів.

В.О.Сухомлинський наголошував, що створення казок – одне з важливих джерел поетичної творчості, формування естетичних почуттів і водночас засіб розумового розвитку. Участь дитини у створенні казок великою мірою сприяє збагаченню її словникового запасу, розвитку творчого мислення. Казка виховує любов до рідного краю вже тому, що сама вона - творення народу, гра творчих сил народного духу, духовне багатство народної культури [4].

На уроках, присвячених зображенню природи, доречно використовувати оповідання та казки В.О. Сухомлинського. Наприклад, при вивченні теми «Колір у декоративній композиції. Холодні й теплі гами» доречно прочитати казку В.О.Сухомлинського «Ласкавий Вітер і холодний Вітрюга».

Робота виконується в кілька етапів.

1. Прослухавши твір В. О. Сухомлинського «Ласкавий Вітер і холодний Вітрюга», виберіть характерний епізод, що розкриває зміст тексту.

2. Уявіть сюжет. Для характеристики героїв продумайте їхню позу, одяг, оточення.

3. На цьому етапі треба відмовитися від дрібних деталей, розмістити головне.

4. Головних дійових осіб виділіть розміром, місцем, тоном.

5. На закінчення роботи промалюйте деталі з акцентуванням на головному.

Вчитель читає казку «Ласкавий Вітер і холодний Вітрюга».

У темному лісі, в глибокому яру спали два вітри. Ласкавий Вітер – хлопець з синіми очима. А холодний Вітрюга – дід з колючою бородою.

Прийшла зима. Сонечко не могло піднятися високо над землею. Зашуміли тривожно верхів'яття дерев. Прокинувся в глибокому яру холодний Вітрюга. Встав, вийшов з лісу. Застогнала хуртовина. Йде по землі холодний Вітрюга, замерзають річки, гуде хуртовина.

Та ось піднялося сонечко вище над землею. Заболіла спина у холодного Вітрюги. Поплентав він у темний ліс, заліз у глибокий яр.

Прокинувся ласкавий Вітер, вийшов з лісу.

Засміялося сонечко, потекли струмки, зацвіли квіти, зашуміли трави [5].

Діти виконують ілюстрацію до казки.

В кінці уроку аналізуються й оцінюються роботи учнів.

Твори В.О. Сухомлинського дають можливість виховати любов дітей до природи.

Наведемо приклади казок Василя Олександровича, які можна використати на уроках образотворчого мистецтва.

№ з/п	Клас	Тема	Казки В.О. Сухомлинського
1.	1 клас	«Краєвид із деревом»	«Осінній день у лісі», «Золотокоса», «Дід Осінник».
2.	1 клас	«Зимова тиша»	«Ласкавий вітер і холодний Вітрюга», «Зайчик і горобина», «Як міняється колір снігу».
3.	2 клас	«Наближається зима»	«Як починається Осінь».
4.	3 клас	«Барви осені», «Осінні враження»	«Осінній день у лісі», «Як починається Осінь».
5.	4 клас	«Дерева казкового лісу», «Графіка. Види графіки. Графічні техніки»	«Ліс весною», «Осінній день у лісі», «Старий пеня», «Золотокоса», «Зламана яблунька».
6.	4 клас	«Живописні портрети квітів»	«Квітка сонця», «Гаряча квітка», «Фіолетова хризантема».
7.	5 клас	«Ілюстрація», «Графіка. Види графіки. Графічні техніки»	«Осінь принесла золотисті стрічки», «Як починається Осінь».

У першому класі перед живим спостереженням можна організувати перегляд ілюстрацій до творів, в яких описаний певний пейзаж.

Діти наочно впевняться, що художник та письменник беруть уявлення з оточуючої діяльності.

Постановка теми повинна налаштовувати дітей не тільки на зображення предметів, але й на передачу в малюнку певної ситуації, спрямовувати на пошук різноманітних варіантів її виконання.

Малюючи за літературним твором, дитина згадує послідовність подій, намагається передати характеристику основних образів, відтворити опис деталей пейзажу, тобто вона активно мислить і при цьому творчо підключає свої уявлення, отримані в результаті попередніх спостережень.

Таким чином, перший етап роботи над виразністю малюнка спрямовано на накопичення дітьми досвіду сприйняття літературних творів.

Спостереження рекомендується максимально приблизити до процесу зображення, а в деяких випадках зміщувати обидва процеси. Спостерігаючи за природою, діти отримують яскраві зорові уявлення, які співпадають з сприйняттям літературних образів. А співставлення ілюстрацій сприяє поясненню прийомів передачі виразного образу художником (колір, пропорції, розміщення предметів), про які у творах говориться узагальнено. На другому етапі важливо стимулювати більш глибоке розуміння дітьми зображувального значення літературного твору. Деякі прийоми передачі художньої виразності можна показати: малювання по-різному крони дерева, створення фарб для отримання потрібного тону, добір фону для малюнка, компонування на аркуші образів, які описані у творі.

Отже, на уроках та гурткових заняттях з образотворчого мистецтва, використовуючи різні методи і прийоми роботи з дітьми, необхідно доводити, що любов до природи – це не тільки споглядання, милування її красою, а й активна допомога, дбайливий догляд, розумне користування її багатством. Треба пам'ятати і знати дітям, що природа потрібна всім людям і не тільки сьогодні, а й завжди. Природа дає свої скарби, а нам потрібно віддячити їй людською добротою і турботою. Тільки тоді, коли діти любитимуть природу, співчутливо ставитимуться до неї, привчатимуться до праці, ми менше говоритимемо про дефіцит милосердя й співчуття в нашому суспільстві.

Плани-конспекти уроків образотворчого мистецтва 1 клас

Тема. Зимова тиша.

Мета: ознайомити з технікою набризку; дати поняття про плановість, далечінь; розвивати знання дітей про зимові явища, про походження назв місяців, розвивати моторику рук; виховувати любов до рідної природи, бережне ставлення до неї.

Тип уроку: комбінований.

Техніка виконання: набриз.

Обладнання: для вчителя – малюнки зимового пейзажу; для учнів – кольоровий папір (голубий), картон, фарби гуашеві, пензлі.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань і вмінь.

- Назвіть, будь – ласка, які ви знаєте пори року ?
- А яка зараз пора року?
- Що відбувається взимку з природою, погодою, які ознаки зими ви знаєте?
- Який зараз місяць?
- Чому він має таку назву?
- А другий місяць зими яку має назву і чому?
- Останній місяць зими який?
- Зиму чекають, як дорослі, так і малі діти, вона має багато назв: чаклунка, красуня, казкарка, королева, царівна, білосніжка.
- А які свята відзначають у грудні? (Відповіді дітей)

III. Мотивація навчальної діяльності.

Звучить музика П.І. Чайковського «Пори року» – зима».

Розгулялася зима,

Снігу гори намела.

По дорогах, по лісах,

На деревах, у садках.

Робота з текстом.

У вас на парті лежать аркуші паперу, на яких набраний дуже красивий текст про зиму.

Читання тексту дітьми.

Твір «Красуня – зима»

Нарешті завітала до нас красуня-зима. Вона прийшла у білосніжній пухнастій сукні. Щодня посилає своїх помічниць-сніжинок, щоб вони покружляли у дивному танку. А діти, затамувавши подих, спостерігали за ними та розглядали їх на своїх рукавичках. Весело о цій порі дітям. Їх чекають розваги на лижах та санчатах. Ось уже й сніговик зустрічає перехожих. Ідеш зимовим лісом, навколо тиша, тільки сніг рипне під ногами.

Зима своїми холодними руками та подихом по-своєму прикрашає людські оселі. І вже на шибках з'являються чудові та неповторні візерунки.

У цю пору ми святкуємо багато свят. Вони приносять радість у наші оселі, зігрівають серця у зимовий час! Усі діти з нетерпінням чекають святого Миколая. Для чемних малят він завжди має чудові подарунки. Згадаємо Новий Рік, Свят-вечір, Різдво, Водохреща, день святого Валентина. Вони теж радують нас усіх: і дорослих, і малих.

Обговорення тексту:

- Про яку пору року розповідається у цьому тексті?
- Зачитайте назву, який заголовок можна дібрати до тексту ще?
- Що зробив мороз на вікнах? Зачитайте.
- Про яку красуню ведеться мова?
- Які ми святкуємо свята у цю пору року?

А скільки поетів присвятили зимі свої вірші, пісні саме красуні зимі. Діти також приготували вірші про зиму.

Випав сніг

Вдягнувшись тепліше,
Морозяним ранком
Мариночка вийшла
І стала на ганку.
– Як гарно навколо!
Все вкрилось кругом
Пухнастим та чистим
Блискучим сніжком.

У білому вбранні
Зелені ялини.
Під сніг, як під ковдру,
Сховались рослини,
Щоб їх не дістали
Морози страшні,
Щоб взимку заснути
Й ожить навесні.

Ставаймо на лижі,
Сідаймо в санчата,
Берімо коньки,
Щоб стрілою помчати!
Хай щоки щипає
Мороз жартома!
Хороша погода!
Весела зима!

Забіла Наталя

Зимонька

Зимонько, голубонько
В білім козушку,
Любимо ми бігати
По твоїм сніжку.
Всім рум'яниш личенька
Ти о цій порі
І ладнаєшь ковзанки
В нашому дворі.

Забашта Любов

На санчатах

Я лечу, лечу, лечу -
Накатаюсь досхочу.
Все униз, униз, униз -
Мимо сосен і беріз.
Я веду, веду, веду -
Саночки на поводу,
Бо з гори санки летять,
А на гору - не хочуть...

Бойко Григорій

Робота з загадками

1. Скатертина біла землю всю накрила. (Сніг)
2. Дві дощечки, дві сестрички несуть мене з гори. (Лижі)
3. Сніг на полях, лід на річках, хуга гуляє коли це буває? (Взимку)
4. Ішла пані в білому убранні, як посипалось убрання – всю землю вкрило. (Зима і сніг)

IV. Формування нових знань, умінь, навичок.

1. Слово вчителя.

У країні образотворчого мистецтва пори року також змінюються. Кожна зачаровує по-своєму.

Наприклад, багатьом митцям подобається малювати зиму. Одних надихає її сувора краса, інших – танок веселих сніжинок.

2. Бесіда за ілюстративним матеріалом.

Демонстрація репродукцій картин Олега Шупляка «Зимовий пейзаж», Сергія Шишки «Зимою в лісі», Золтана Шолтеза «Село Жорнова зимою».

- Який настрій цього зимового краєвиду?
- Що зображено на передньому плані, а що на дальньому?

Олег Шупляк
«Зимовий пейзаж»

Сергій Шишка
«Зимою в лісі»

Золтан Шолтез
«Село Жорнова зимою»

3. Розгляд картин.

Роздивіться на картинах, як митці передають далечінь. Віддалені дерева виглядають тьмяними, а найближчі – яскравими, чіткими. Деревя, які розташовані ближче до нас, загороджують віддалені.

А ось як митці зображають сніг.

Фізкультхвилинка

1. "Переповзаємо через замети" – високо піднімаємо ноги, руками допомагаємо.

2. "Кого можна зустріти в зимовому лісі"? (Пантоміма)

3. "Красиві сніжинки" – пішов уявний сніг. Діти простягають долоньки і крутяться в хороводі з сніжинками.

V. Постановка практичного завдання.

- На сьогоднішньому уроці ви створите композицію «Зимова тиша» в техніці набризку.

Набриз (аерографія) – робота, виконана за допомогою автомобільної аерозольної фарби або аерографа, пензля, губки, зубної щітки, акварельними, гуашевими фарбами на поверхні паперу та інших матеріалів. Також можливе виконання набризку з використанням трафарету.

Вправа.

Спробуйте намалювати снігопад. Візьміть жорсткий пензлик, умочіть його в густу білу гуаш та розбризкайте її над аркушем темного кольору. Крапельки фарби повинні бути дрібними, тоді вони будуть більше схожі на сніг.

Роботу слід виконувати в такій послідовності:

1. У верхній частині аркуша малюємо лінію горизонту і доріжку.
2. Білою фарбою малюємо багатопверхові будинки - різні за висотою прямокутники.
3. Даємо роботі трохи підсохнути.
4. Мазком «прикладання пензля навзаки» малюємо на будинках вікна. Охайно виконуємо ряди вікон на однаковій відстані одне від одного.
5. Беремо білу фарбу і малюємо перед будинками стовбури дерев.
6. Одягаємо дерева в снігові шапки, використовуючи білу фарбу.

7. На темному небі в техніці набризку ворсом пензля зображуємо білий сніг.

VI. Виконання практичного завдання.

Форма проведення – індивідуальна.

VII. Узагальнення, систематизація нових знань і вмінь.

Опитування.

- З яким видом декоративно-прикладного мистецтва ми з вами продовжили знайомство на цьому уроці?
- З якою метою створювали витинанки?
- Які оберегові символи зустрічаються у витинанках?
- Дайте визначення видам витинанок.
- Як сьогодні відроджується витинанальне мистецтво?

VIII. Підсумок уроку.

1. Гра "Виправте помилку".

Було жарко і падав білий сніг.

На заметі сиділи ластівки.

Петя взув санчата і пішов грати в хокей.

2. Гра "Упіймай " зимові" слова (оплеск).

Сніговик, снігур, весняна капля, струмок, валянки, рукавички.

3. Виставка дитячих робіт. Аналіз.

Учитель організовує виставку учнівських робіт: проводить обговорення з участю всього класу кращих і невдалих робіт; виставляє оцінки, мотивуючи кожну.

IX. Домашнє завдання.

2 клас

Тема уроку. Створення образу тварини шляхом використання пластичних матеріалів. Засоби виразності об'ємної пластики: статика і динаміка. «Гості із джунглів».

Мета уроку:

- *Навчальна:* ознайомити з поняттями «статика» та «динаміка»; удосконалити вміння і навички в роботі з пластичними матеріалами (пластиліном).
- *Розвивальна:* розвивати просторове мислення, дрібну моторику рук, вміння передавати статику та динаміку в об'ємі.
- *Виховна:* виховувати любов до тварин, естетичне сприйняття навколишнього світу, почуття колективізму під час роботи в групах.

Образотворча проблема: форма.

Тип уроку: урок практичної діяльності.

Вид художньої діяльності: в об'ємі.

Матеріали та інструменти: стеки, дошка для пластиліну, пластилін, серветки.

Наочність та обладнання: технологічні картки з поетапним ліпленням тварин: лева, бегемота, жирафа, зебри, пінгвіна та пальми, зображення кадрів з мультфільму «Мадагаскар», зображення коня в положенні «статика», «динаміка».

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Заздалегідь підготувати робочі місця для виконання роботи в групах. Діти сидять в групах по 5-6 осіб за столами (4-5 груп). Перевірка наявності матеріалів.

II. Актуалізація опорних знань.

- *Які тварини живуть в африканському континенті?*
- *З яких простих форм складаються тіла цих тварин?*

Відповідає по одній дитині з кожної групи. (Зебра: тулуб, голова, вуха – овали, ноги прямокутної форми; лев: голова, грива – коло, тулуб – овал, ноги прямокутної форми; бегемот: тулуб – коло, голова – складна форма з двох овалів, ноги – прямокутної форми; жирафа: тулуб, голова – овал, шия, ноги – прямокутної форми).

III. Виклад нового матеріалу.

У нас сьогодні буде незвичайний урок. Ви будете виступати в ролі художників-мультиплікаторів.

- *Хто такий художник-мультиплікатор?*
- *Які технології при створенні анімацій використовують?* (малюнок, комп'ютерні технології, лялькова мультиплікація)

Також є такий вид мультиплікацій як пластилінова. Пригадайте, наприклад, мультфільм «Пластилінова ворона».

- *Якими способами ліплення користувалися художники?*

Під час створення скульптурних зображень складної форми з м'яких матеріалів художники-скульптори використовують три способи ліплення:

конструктивний (виріб складають з окремих частин), *скульптурний* (створення виробу з цілого шматка за допомогою видалення непотрібних фрагментів об'єму) та *комбінований*.

- *Діти, а що таке статика та динаміка?*

В статистиці передається спокій, а динаміка – це рух

Вчитель креслить на дошці різні геометричні фігури, активізує дітей на розрізнення статичності та динамічності. Звертає увагу на передачу напрямку, руху в динаміці та рівномірності статичності.

Вчитель вивішує на дошці зображення «статичного» та «динамічного» коня.

Де спостерігається рух, а де спокій?

IV. Повідомлення теми та мети уроку.

- *Чи знаєте ви з якого мультфільму ці герої?*

Вчитель прикріплює на дошку ілюстрації героїв мультфільму.

Діти називають фільм.

- *Чи може одна людина створити цілий мультиплікаційний фільм?*

Ні. Насправді професійні мультики створює ціла студія по 50 осіб. І сьогодні ви будете працювати в такій невеличкій творчій групі над сучасним мультфільмом.

V. Постановка навчального завдання.

Вам потрібно створити композицію «Гості з джунглів» та оточенням.

Ви повинні передати статичність чи, навпаки, динаміку вашого героя.

• *Які особливості будови тіла мають тварини-герої нашого мультфільму? (Довга шия у жирафа, кругле тіло в бегемота і т.п.)*

• *Яких героїв можна умовно назвати статичними та динамічними?*

Поясню, чому використала слово «умовно», тому що ми вже з'ясували, що одна й та ж сама тварина може бути як статичною, так і динамічною.

VI. Керівництво практичною діяльністю учнів.

Кожний з вас в межах групи буде створювати одного з героїв чи оточення.

Розподіліть ці ролі між собою. Кому буде важко, використовуйте схеми поетапного виконання, але намагайтеся самі виліпити свого гостя з джунглів.

В кінці уроку ми влаштуємо виставку композицій і визначимо групу-переможця.

Пригадайте правила безпеки при користуванні стеками. Пам'ятайте про охайність під час роботи з пластиліном.

Вчитель контролює процес виконання роботи, за необхідністю підходить індивідуально до учнів.

VII. Аналіз та оцінка творчих робіт.

Виставка композицій. Обговорення. Звернути увагу дітей на найбільш вдалі скульптурні вироби, в яких втілено відношення дитини до тварини, передано емоційний стан мультиплікаційного героя.

Виявлення позитивних рис, спонукання до виявлення помилок у виконаних роботах. Оцінювання групових робіт згідно поставленої образотворчої проблеми: передача форми та статичності чи динаміки тварини.

VIII. Підведення підсумків уроку.

- Що нового дізналися про способи ліплення?
- Якими способами ліплення користувалися при роботі з пластиліном?
- Що таке статика та динаміка?
- Хто з дітей, на вашу думку, працював найкраще?

IX. Прибирання робочого місця.

X. Повідомлення домашнього завдання. За бажанням ви можете виліпити інших героїв мультфільмів.

3 клас

Тема. Види пейзажів.

Мета:

- **навчальна:** ознайомити учнів із видами пейзажу; навчити відтворювати плановість розміщення об'єктів у просторі шляхом загороджування;

- **розвивальна:** розвивати вміння насолоджуватися творами образотворчого мистецтва, аналізувати їх; формувати естетичні почуття, смак; активізувати ініціативу учнів;

- **виховна:** прищеплювати зацікавленість творами образотворчого мистецтва.

Матеріали та інструменти: пластилін, дощечки, стеки (або гуаш, пензлі, ємності для води, альбоми), серветки для витирання рук та пензлів, клейонки. Зоровий ряд: репродукції художніх творів (І. Айвазовський «Дев'ятий вал», «Чорне море», «Вид Константинополя і Босфору»; Й. Бокшай «Озеро в горах», «Отара на полонині», «На перевалі», «Ужгородська гребля», «Синевир»; С. Васильківський «Ловлять снігура», «Коробів хутір», «Весна в Україні»; В. Дубовик «Зима»; К. Піссарро «Краєвид. Руан», «Площа французького театру»; К. Моне «Собор в Руані», «Бульвар Капуцинок»).

Тип уроку: комбінований урок.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Встаньте, діти, посміхніться

І до сонця потягніться,

До сусіда поверніться,

Один одному всміхніться.

Гостей наших привітаймо

І навчання починаймо.

Учні (хором): Ми вам раді, люди добрі,

І вітаєм щиро вас.

Всіх запрошуєм ласкаво

На урок у третій клас!

Сідайте. На партах повинні лежати пластилін, дощечки, стеки.

II. Актуалізація опорних знань.

Світ навколо нас неймовірно красивий. І ми ще раз переконуємося в цьому, коли розглядаємо твори мистецтва, адже митці черпають своє натхнення з природи. На одних картинах ми бачимо обличчя людей. На інших – предмети побуту, а в деякого найбільше захоплення викликають картини із зображенням чудових краєвидів.

Робота з загадками

Пригадайте назви жанрів образотворчого мистецтва .

Якщо бачиш на картині склянку чаю на столі

Чи компот в склянці графіні, чи троянду в кристалі.

Може, й керамічну вазу, або грушку, або торт.

Навіть все оце відразу, знай, що це є ... **(натюрморт)**

Якщо бачиш, що з картини жінка дивиться на вас.
Чи мужчина у камзолі, чи моряк, чи верхолаз.
Може, учень-першокласник, що трима в руках букет.
Знайте, діти, ця картина називається ... **(портрет)**
Ось ти бачиш на картині: вовк з вовчицею сидить,
Лев – цар звірів – у савані з левенятами лежить.
Бачиш іншого ти звіра, що зовсім нам є незвичний.
Як назвати жанр робіт цих? Жанр цей – **(аніمالістичний)**

III. Мотивація навчальної діяльності.

Який жанр образотворчого мистецтва ми ще не назвали? Відгадайте загадку.

Якщо бачиш: на картині намальована ріка.
Чи ялинка в білій шубці, чи на полі два бика.
Може, навіть, на узліссі побудований шалаш.
Звісно ж, ця картина зветься не інакше, як **(пейзаж)**

IV. Виклад нового навчального матеріалу.

Розповідь учителя.

Пейзаж – зображення якої-небудь місцевості, картин природи: рік, гір, полів, лісів, сільського або міського ландшафту.

Невичерпне різноманіття природи породило в образотворчому мистецтві різні види пейзажного жанру. За предметом зображення виділяють гірський пейзаж, міський, сільський, морський.

1. Сільський пейзаж. У сільському пейзажі художника залучає поезія сільського побуту, його природний зв'язок з навколишнім середовищем. Сільський пейзаж – пейзаж, який оспівує безкраї поля, сільські краєвиди з хатинками. Саме такі пейзажі приваблювали Сергія Івановича Васильківського. Він народився 7 жовтня 1854 року у тихому містечку Ізюмі. Це був один із наймальовничіших куточків Харківської губернії. Хата, де з'явився на світ майбутній художник, стояла на головній Громадянській вулиці, поблизу від Спасо-Преображенського собору. Поряд – дивної краси Ізюм, лука Сіверського Дінця, гора Кременець, оспівана у «Слові о полку Ігоревім» як прикордонний пагорб, який поділяє Велику Русь і Великий Степ. Тонка, поетична натура хлопчика формувалася серед прекрасної слобожанської природи. С. Васильківський створив картини, що згодом отримали статус класичних взірців українського пейзажу. Це «Залишки віковичного лісу», «Ловлять снігура», «Коробів хутір», «Весна в Україні» (учитель демонструє наочність). За своє життя С. І. Васильківський створив приблизно 3000 картин.

2. Міський пейзаж відрізняється раціонально організованої руками людини просторовим середовищем, що включає в себе будівлі, вулиці, проспекти, площі, набережні. Міський пейзаж отримав своє втілення у роботах таких відомих французьких художників-імпресіоністів, як Каміль Піссарро («Краєвид. Руан», «Площа французького театру»), Клод Моне («Собор в Руані», «Бульвар Капуцинок»). Потім почався пошук найкращих колірних рішень, способів відображення, можливості якомога точніше зобразити «тремтіння атмосфери», притаманне містам.

3. Морський пейзаж. Картини із зображенням морського пейзажу ще називають маринами. Марина (ит. marina, від лат. marinus – морський) – один з видів пейзажу, об'єктом зображення якого є море. Марина розповідає про своєрідну красу то спокійного, то бурхливого моря. Видатний художник-пейзажист, який писав море у будь-яких його проявах, – Іван Костянтинович Айвазовський. Він народився у Криму, у Феодосії, та провів усе своє дитинство біля хвиль – ласкавих та бурхливих, каламутних та прозорих. Хлопчиком, сидячи на березі, він вбирав і запам'ятовував усе, що бачив, маючи чудову пам'ять художника, щоб потім стати визнаним живописцем-мариністом, мабуть, одним із найвідоміших художників (учитель демонструє наочність).

4. Гірський пейзаж. У гірському краєвиді зображаються кам'яні скелі, гори, укриті лісовими хашами, снігами та льодовиками. Зараз ми розглянемо деякі з робіт видатного закарпатського художника Йосипа Йосиповича Бокшая, який із великою любов'ю змальовував свій рідний край («Озеро в горах», «Отара на полонині», «На перевалі», «Ужгородська гребля», «Синеvir» та ін.). Майбутній художник народився 2 жовтня 1891 року в с. Кобилецька Поляна Рахівського району Закарпатської області. Ім'я Йосипа Бокшая нині відомо як у нашій країні, так і за її межами. Його полотна зберігаються у найкращих приватних колекціях світу, та найбільше зібрання його творів – у фондах Закарпатського обласного художнього музею, названого 1990 року іменем Йосипа Бокшая. Загалом Йосип Бокшай був дуже плідним митцем, написавши за життя понад тисячу живописних полотен. Найбільше зпоміж пір року він любив осінь (учитель демонструє наочність). Але який би пейзаж не змальовували художники, вони завжди дотримуються певних правил. Зверніть увагу на їхні роботи. Предмети, що знаходяться ближче до нас, розташовуються на першому (передньому) плані картини і частково загороджують предмети другого та третього планів. Усі зображення першого плану детальніше промальовують – на відміну від предметів, розташованих на інших планах картини. Запам'ятайте це!

V. Фізкультхвилинка.

VI. Самостійна практична робота учнів.

Створіть живописну композицію «Природа рідного краю» або «Край, в якому я живу». Пам'ятайте про правила розташування предметів на аркуші паперу. Усі предмети, які знаходяться ближче до нас, є більшими за розміром від дальніх предметів та частково загороджуватимуть ті предмети, що знаходяться далі від нас.

VII. Актуалізація набутих знань.

Інтерактивний прийом «Мікрофон».

Правила проведення:

- говорити має тільки той чи та, хто тримає символічний мікрофон;
- відповіді не коментують і не оцінюють;
- коли хтось висловлюється, решта не має права говорити або вигукувати

з місця.

Завершіть речення:

- «Сьогодні я дізнався (-лась)...»;
- «Я вже давно знав (знала) про...»;
- «Мене здивувало...»;
- «Мені захотілось...»;
- «Було цікаво...»;
- «Було складно...»;
- «Мені довелося пригадати...»;
- «Маю запитання щодо...»;
- «Тепер я можу...».

VIII. Підбиття підсумків уроку.

1. Підбиття підсумків (загальна оцінка уроку).
2. Визначення завдання для підготовки до наступного уроку (вдома знайти та розглянути репродукції робіт різних художників-пейзажистів; принести на наступний урок альбоми, олівці, гуаш, пензлі).
3. Проголошення уроку завершеним.

4 клас

Тема. Засоби виразності декоративного мистецтва: символи, знаки в орнаментах; декоративна форма (стилізація, колір і символ); символіка «Дерево життя» в декоративно-прикладному мистецтві. Створення «Дерева життя».

Мета: ознайомити з історією виникнення витинанки, видами витинанок (одно, багатоколірна, витинальна графіка); дати поняття про оберегові символи у витинанках; показати різноманітність форм і візерунків витинанок; виховувати розуміння взаємозв'язку внутрішньої та зовнішньої краси навколишнього світу через створення художнього образу засобами витинанки. естетичний смак, повагу до народних традицій.

Тип уроку: комбінований

Техніка виконання: витинання.

Обладнання: для вчителя - таблиці, схеми, малюнки з оберіговими символами, які застосовуються у витинанці. зразки витинанок; для учнів – кольоровий папір, картон, клей, ножиці.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань і вмінь.

- Сьогодні ми будемо створювати композицію в одній із декоративно-прикладних технік.

- Які види декоративно-прикладного мистецтва ви знаєте?
- Що означає слово «витинати»?
- Які перші витинанки ви виготовляли?

III. Мотивація навчальної діяльності.

- З давніх-давен жінки України любили прикрашати свої хати рушниками, витинанками, мальованками. В оселях було чисто і затишно. З тих часів до нас дійшло прислів'я: «У хаті, як у віночку, і сама сидить, як квіточка».

- Сьогодні ми з вами прикрасимо наш клас чарівними витинанками. Надворі зима, а у нас розквітнуть чудові дерева. Адже тема уроку – створення «Дерева життя».

- Ми згадаємо історичні передумови виникнення витинанок, навчимося використовувати їх традиційні елементи, повторимо, які оберегові символи застосовували наші предки у витинанках.

IV. Формування нових знань, умінь, навичок.

Перші паперові прикраси, аналоги традиційних українських витинанок, виникли в Китаї. Їх поява пов'язана з винайденням паперу. Ними спочатку прикрашали книжки. У XVIII ст. паперові прикраси поширилися у багатьох країнах: Франції, Португалії, Данії, Швеції, Швейцарії, Польщі, Росії, Україні.

Витинанки слов'янських народів відрізнялися від витинанок інших народів. Українські – мали декоративне спрямування і були орієнтовані на традиційні народні мотиви орнаменту. Паперовими прикрасами селяни оздоблювали свої житла. Виготовляли витинанки один раз на рік, навесні. Тоді, за звичаєм, білили стіни, поновлювали внутрішнє оздоблення хати.

Пізніше витинанки приурочували до основних подій у житті селян і кожній відповідала певна композиція: до жнив - врожайна, на заручини – заквітчана, на весілля – весільна.

Найдавніші українські витинанки (фіранки), що дійшли до нашого часу, походять з Прикарпаття, Західного Поділля. На Придністров'ї це була ажурна паперова стрічка (лиштва), яку розміщували на поличках та над вікнами. Пізніше виникли паперові рушники та серветки.

Сучасні художники використовують витинанки для виготовлення сувенірів у формі листівок, буклетів, сюжетних композицій. Перед Новим роком витинанки у вигляді сніжинок можна побачити на склі вікон шкіл, дитячих садків, на вітринах магазинів (показ витинанок).

У зв'язку з тим, що витинанка як вид декоративно-прикладного мистецтва з'явилася значно пізніше від інших видів, у її композиціях майстри використовують символи-обереги, які прикрашали писанки, гончарні вироби, килими, кахлі, настінні розписи.

У кожного народного умільця свої методи, свої підходи до виготовлення витинанки, свій неповторний світ образів.

За формою витинанку розподіляють на виготовлену:

- у *смужці* (аркуш паперу складається по горизонталі чи по вертикалі на декілька однакових частин - дві, чотири, шість);
- у *колі* (аркуш паперу складається по вертикалі, а потім по горизонталі навпіл і обрізається по радіусу);
- у *квадраті* (аркуш паперу складається по вертикалі, а потім по горизонталі навпіл);

- в еліпсі (аркуш паперу складається навпіл і вирізається симетрична еліпсоїдна форма).

За методами вирізання витинанку розподіляють на:

- ажурну (видаляється зображення й залишається фон);
- силуетну – (видаляється фон і залишається зображення).

Давня людина жила в єдності із природою. Особливо важливими для неї завжди були тварини і рослини. Людина вважала їх символами життя і здоров'я, урожаю і щастя, носіями магічної сили і оберегами її життя.

В будові всесвіту кожній тварині й рослині відводилось своє місце. Так виник образ дерева життя, який є уособленням єдності всього існуючого.

В Україні зображення дерева життя знаходять в орнаменті вишитих і тканих рушників, килимів, витинанок, писанок, посуду і в оздобленні одягу.

Світовим деревом українців найчастіше є дуб, явір, липа, верба, калина тощо.

Дерево життя – символ всесвіту, його зародження, символ росту, гармонії, безсмертя, невичерпних життєвих сил, вічного оновлення та відродження.

Дерево членується по вертикалі на три частини, до кожної з яких прив'язані певні істоти:

нижня – коріння (підземний світ), де є змії, риби, водоплавні птахи й тварини, бо низ дерева - не лише підземний світ, але й море, річка, взагалі вода;

середня – стовбур (земний світ), де співіснують великі істоти - люди і тварини - бики, коні, олені, вовки, ведмеді;

верхня – крона (небесний світ), де селяться птахи і бджоли, тут розташовані також небесні світила.

V. Постановка практичного завдання.

Розповідь учителя.

На сьогоднішньому уроці ви створите в техніці витинанки композицію «Дерево життя». Роботу слід виконувати в такій послідовності:

1. Визначити форму дерева, висоту кожної із частин дерева.
2. Скласти по горизонталі чи по вертикалі аркуш паперу навпіл, повернувши кольоровим боком до середини.
3. Олівцем від тієї частини аркуша паперу, де ми його зігнули, нанести лінією контур дерева. Щоб уникнути помилок, бажано вести лінію, не розриваючи її. і завершити рисунок там, де зігнутий ваш аркуш паперу. Зображення буде повним, незважаючи на те, що ми зобразили тільки половину композиції. Якщо ви виконаєте композицію олівцем (повністю або половину зображення), але почнете рисунок із того боку, де його краї роз'єднуються, ви отримаєте декілька половинок композиції або декілька однакових композицій, але менших за розмірами, які не будуть з'єднані між собою.
4. Ножицями по контуру рисунка вирізати композицію.
5. Обережно розгорнути її на столі.
6. На зворотній бік витинанки нанести клей, повернувши її лицьовим боком донизу, і зверху наклеїти білий або кольоровий картон. Колір підбраного

вами картону повинний бути контрастним до витинанки.

Якщо ви бажаєте, щоб ваша композиція була зображена силуетом, видаляйте фон витинанки. Якщо ж бажаєте, щоб композиція вийшла ажурною, фон витинанки залишайте, а видаляйте саме зображення дерева.

Правила безпеки при користуванні ножицями

Пам'ятати треба нам,
що різати ножем лиш від себе,
і акуратно працювати,
і особливо обережно.

Щоб правильно ножиці другу подать,
то зімкнуті леза в долоні узять.

Закінчивши працю, прибрати все чисто, а зімкнуті ножиці покласти на місце. Діти виконують практичну роботу.

VI. Виконання практичного завдання.

Форма проведення – індивідуальна.

VII. Узагальнення, систематизація нових знань і вмінь.

Опитування.

- З яким видом декоративно-прикладного мистецтва ми з вами продовжили знайомство на цьому уроці?

- З якою метою створювали витинанки?

- Які оберегові символи зустрічаються у витинанках?

- Дайте визначення видам витинанок.

- Як сьогодні відроджується витинанальне мистецтво?

VIII. Підсумок уроку.

Учитель організовує виставку учнівських робіт: проводить обговорення з участю всього класу кращих і невдалих робіт; виставляє оцінки, мотивуючи кожну.

IX. Домашнє завдання.

Принести кольоровий папір і картон, клей, ножиці, гуаш, акварель, пензлики.

5 клас

Тема. Ілюстрація. Етапи роботи над ілюстрацією. Малювання ілюстрації до твору В. О. Сухомлинського «Осінь принесла золотисті стрічки».

Мета: дати поняття про ілюстрацію як різновид книжкової графіки, ознайомити з роботою художників-ілюстраторів, з головними засобами виразності в ілюстраціях; розвивати вміння насолоджуватися спогляданням ілюстрацій, формувати образне, логічне, просторове мислення, уміння аналізувати, порівнювати, узагальнювати, активізувати творчу ініціативу учнів, формувати естетичні почуття, смак, творчі здібності, розвивати навички роботи за уявленням; виховувати дбайливе ставлення та любов до книги, природи, виховувати почуття до прекрасного, любов до творчості, повагу до роботи художника-ілюстратора.

Матеріали: альбом, простий олівець, гумка, кольорові олівці.

Вид художньої діяльності: малюнок на площині.

Обладнання: ілюстрації до літературних творів, твір В. Сухомлинського «Осінь принесла золотисті стрічки».

Тип уроку: комбінований, урок-сприйняття, урок практичної діяльності.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

Встаньте діти всі рівненько,
Усміхніться всі чемненько
Привітайтеся: "Добрий день!"
Заходить вчитель, треба встати,
Коли тобі дозволить - тихо сядь.
Спитати хочеш - не гукай,
а тільки руку піднімай.
У школі парту бережи,
І на парті не лежи.
Щоб урок пройшов не марно,
Треба сісти рівно, гарно.

II. Актуалізація опорних знань учнів.

- Чи любите ви казки?
- Які казки ви знаєте?
- Який твір називається казкою?

(Оповідання про незначні фантастичні події. Казка – це глибока і мудра книга життя)

- Як називають казки, які створив народ?
(Народними)

Але є казки, у яких є автор. Так казки для дітей любив писати В.О. Сухомлинський.

- Чи знаєте ви його?

(Василь Олександрович Сухомлинський – педагог, учений, письменник, народився 28 вересня 1918 року недалеко від Павлиша (під Кременчуком), в селі Омельник. Він дуже любив дітей і написав для них багато – багато оповідань та казок про ласкаве сонечко і м'яку зелену травичку, працелюбних мурашок і веселого метелика, зайчика хвалька та голосистого півника, ласкаві мамині руки і добру бабусю. Він писав казки про доброту, бо сам був доброю людиною)

III. Оголошення теми та мети уроку.

Діти, ми вирушаємо в чарівну мандрівку. Нас чекає надзвичайна, чудова літературна країна.

Сьогоднішній урок наш незвичайний. Сьогодні ми маємо можливість перевірити ваші знання творчості В.О.Сухомлинського та створити пейзаж за уявою, котра буде нав'язана одним з прочитаних творів.

Також я розповім вам про книжкову ілюстрацію, її історію та художників, які вкладають душу у свої роботи, щоб нам було цікаво гортати сторінки улюблених книжок.

IV. Викладення нового матеріалу.

Сьогодні у нас незвичайний деньок:
У казку сьогодні ми зробимо крок.
Із казкою ми вже стрічались не раз,
І знову вона завітає до нас.
В казках є завжди перешкоди, та знаю:
Для творчих дітей їх ніколи немає.

Повторимося ще раз. Василь Олександрович Сухомлинський – педагог, учений, письменник, народився 28 вересня 1918 року недалеко від Павлиша (під Кременчуком), в селі Омельник. Він дуже любив дітей і написав для них багато – багато оповідань та казок про ласкаве сонечко і м'яку зелену травичку, працелюбних мурашок і веселого метелика, зайчика хвалька та голосистого півника, ласкаві мамині руки і добру бабусю. Він писав казки про доброту, бо сам був доброю людиною.

Давайте пограємо в гру, проведемо вікторину казок. Зараз я буду зачитувати вам казки Сухомлинського, а вашим завданням буде якнайшвидше відгати назву казки, про яку йдеться мова.

Але ніхто не викрикує. Відповідь приймається, якщо ви тихенько підіймете руку.

Казка №1

Засипало снігом землю. Нема чого їсти Зайчикові. Побачив Зайчик червоні ягоди горобини. Бігає навколо дерева, а ягоди – високо.

Просить Зайчик: «Дай мені, Горобинко, одне гроно ягідок».

А Горобина й каже: «Попроси Вітра, він і відірве».

Попросив Зайчик Вітра. Прилетів Вітер, гойдає, трусить Горобину.

Відірвалося гроно червоних ягід, упало на сніг. Їсть Зайчик ягоди, дякує Вітрові і горобині.

(Зайчик і горобина)

Казка №2

Над зеленим лугом літали два метелики. Один білий, другий червоний. Зустрілися, сіли на зеленому листочку та й хваляться. Білий метелик каже:

– Мої крильця красивіші, бо я схожий на білу хмаринку. А червоний метелик і собі хвалиться:

– Ні, мої крильця красивіші, бо я схожий на сонце.

Зайшло сонце. Настала ніч. Обидва метелики посіріли.

(Два метелика)

Казка №3

Клен цілу зиму спав. Крізь сон він чув завивання хуртовини і тривожний крик чорного ворона. Холодний вітер гойдав його віти, вигинав їх. Та ось одного сонячного ранку відчув Клен, ніби до нього торкнулося щось тепле і лагідне.

Прокинувся Клен. А то до нього прилинув теплий весняний Вітер.

- Годі спати, зашепотів весняний Вітер. – Прокидайся, весна наближається.

- Де ж вона – весна? – запитав Клен.

- Ластівки на крилах несуть, - каже теплий Вітер, - я прилетів з далекого краю, від теплого моря. Весна йде полями – завітчалася квітами, красуня. А ластівки на крилах несуть барвисті стрічки.

Ось про що розповідав теплий весняний Вітер Кленові. Клен зітхнув, розправив плечі. Зазеленіли бруньки, бо йде весна – красуня.

(Весняний вітер)

А тепер правила гри ускладнюємо. Слухайте уважно, я буду показувати заголовок твору, а ви маєте назвати дійових осіб

- 1) «Сьома дочка» (*Мама, сім дочок*).
- 2) «Велике й мале» (*корова Лиска, Телятко, стара Кролиця*).
- 3) «Хто розмалював півника?» (*бабуся Марія, Микола, Юрко*).

Скінчився час випробувань

Всім по душі ваш рівень знань,

Та ще багато треба знати,

Щоб «Школу майбутнього» побудувати.

Ілюстрація – зображення, що супроводжує текст літературного твору, газетної статті та ін. з метою полегшення для читача візуалізації змісту.

У свою чергу, книжкова ілюстрація – елемент книжки, що або пояснює текст наочними образами, або активно тлумачить текст, даючи змогу читачеві по-новому зрозуміти і відчувати цінність літературного змісту та форми.

Казка, як своєрідний жанр народної творчості, здавна посідала важливе місце у фольклорі всіх народів світу. Згадки про казку (як і її зразки) знаходимо в різноманітних писемних пам'ятках, що дійшли до нашого часу крізь віки і тисячоліття.

Мабуть, жоден з видів народної творчості не відзначається таким багатством нашарувань, як казка.

Ілюстрації в казках допомагають зорієнтуватись у змісті книжки, спонукають її прочитати та допомагають засвоїти зміст тексту.

Як же створюється це диво – ілюстрація?

Часто ілюстрації створюють завдяки співпраці письменника та художника. Для ілюстрації обирають епізоди, що найповніше розкривають зміст тексту або окремих фрагментів літературного твору. Ілюстрації іноді займають цілу сторінку або її частину.

Для створення ілюстрацій існує багато технік, зокрема авторських. Найпоширенішими з-поміж них є акварель, гуаш та кольорові олівці. Ілюстрування не має обмежень: художник обирає зручну для себе форму та улюблену ним техніку виконання. Сьогодні в ілюструванні також застосовують комп'ютерну графіку.

Існують люди, які гордо носять назву – художники-графіки, вони малюють ілюстрації.

Давайте переглянемо роботи деяких із них і проаналізуємо.

Аналіз творів

1. Що ви бачите на цій картині?
2. Що відбувається на цій картині?
3. Як визначається композиційний центр (кольором, тоном, розміром)?
4. Розкажіть про свої почуття і думки, пов'язані з побаченим на картині.

V. Постановка навчального завдання.

Сьогодні ми з вами виконаємо ілюстрацію до казки В.О.Сухомлинського «Осінь принесла золотисті стрічки», а саме: створимо пейзажну композицію за уявою.

Послухайте уважно казку, тому що ілюстрація повинна відображати зміст твору. Коли я буду читати, ви в своїй уяві маєте змальовувати картину природи описану у творі.

Послухайте уважно казку і в уяві змальовуйте картину природи, описану у творі, тому що ілюстрація повинна відображати його зміст.

«Осінь принесла золотисті стрічки»

Ростуть над ставком дві берези, стрункі, високі, білорі. Опустили берези зелені коси. Віє вітер, розчісує їх. Тихо шелестять листям берези. Вони про щось розмовляють.

Однієї ночі стало холодно. На траві заблищали білі кришталіки льоду. Прийшла до беріз осінь, принесла їм золотисті стрічки. Вплели берези стрічки в зелені коси. Зійшло сонце. Розтопило кришталіки льоду. Подивилося сонце на берези й не впізнало їх у зелених косах золоті стрічки. Сміється сонечко, а берези сумують.

- Яку пору року описав письменник?
- Які картини ви змалювали у своїй уяві?
- Якими ми бачимо берези в творі?
- Чому сонечко засміялося?
- Чому берізки сумують?

Тож давайте перетворимося на художників-ілюстраторів і створимо власні ілюстрації до літературного твору.

Роботу потрібно виконувати в такому порядку:

1. Прослухавши твір В. О. Сухомлинського «Осінь принесла золотисті стрічки», виберіть характерний епізод, що розкриває зміст тексту.
2. Уявіть сюжет. Вирішіть композиційне розташування.
3. Вирішивши композицію, намітьте її загальну форму. Для характеристики героїв продумайте їхню позу, оточення. На цьому етапі треба відмовитися від дрібних деталей, розмістити головне.
4. Головних дійових осіб виділіть розміром, місцем, тоном.
5. На закінчення роботи промалюйте деталі з акцентуванням на головному.

VI. Керівництво образотворчою діяльністю учнів.

Ходити по класі, контролювати роботу дітей, пояснювати незрозуміле. Індивідуальна робота з учнями.

VII. Аналіз та оцінка дитячих робіт.

Виставка закінчених творчих робіт, аналіз досягнень та допущених помилок, а також роз'яснення для тих учнів, що не встигли її завершити.

Вчитель аналізує роботи деяких учнів на клас, ставлячи питання перед іншими учнями:

- Чи правильно виконана робота? Чому?

VIII. Підсумок та узагальнення уроку.

- Що таке ілюстрація?

- Як ви вважаєте, чому дитячі книжки завжди яскраво проілюстровані, а книжки для дорослих часто виходять друком без ілюстрацій?

- Які ілюстрації вам подобаються більше – однокольорові чи багатокольорові?

- З творчістю кого ознайомилися?

- Чому навчилися?

IX. Домашнє завдання

X. Прибирання робочого місця

6 клас

Тема. Пейзаж рідного краю. «Повітряна перспектива у живописі».

Мета: дати поняття повітряної перспективи, її основні терміни та закономірності; формувати вміння правильно визначати положення предметів у просторі; вміння аналізувати репродукції картин художників; навчити передавати плановість і просторовість; розвивати просторове мислення та образну уяву; виховувати естетичний смак, любов до рідної Батьківщини а також шанувати своїх земляків - художників.

Обладнання:

репродукції: І.Похитонов: "Зимові сутінки на Україні", "Ставок у Мотронівці", "Пейзаж з двома хатками", "Весілля у Мотронівці", "Хутір серед полів", "Український мотив", "Пасіка", "Вечір на Україні", "Сінокос";

матеріали: словник;

літературний ряд: вірш В. Сосюра «Облітають квіти», Н. Замрії «Чаклунка», А. Житкевич «Листопад».

Тип уроку: комбінований.

Хід уроку

I. Організаційний момент.

II. Актуалізація опорних знань.

Облітають квіти, обриває вітер
Пелюстки печальні в синій тишині.
По садах пустинних їде гордовито
Осінь жовтокоса на баскім коні.

В. Сосюра

ЧАКЛУНКА

Осінь фарби готувала,
У відерця наливала.
Змішувала, чаклувала,
Потім все розфарбувала.
Придивіться, все довкола
Стало різнокольоровим!

Н. Замрія

ЛИСТОПАД

Осінь, осінь, листопад,
Жовте листя стелить сад,
За моря в краї далекі
Відлетіли вже лелеки.
Хмари небо затягли,
Вітер віє з-за гори,
Ходить осінь листопадом,
Жовте листя стелить садом.

А. Житкевич

Вчитель: Ви прослуховували вірші. Скажіть, до якого жанру відносяться ці поетичні замальовки.

Учні: Ці вірші відносяться до пейзажного жанру.

Вчитель: Прослухавши ці рядки, які образи природи виникли у вашій уяві? Який настрій викликала та або інша поетична замальовка?

(Відповіді учнів).

Вчитель: Ми з вами неодноразово зустрічалися з пейзажним жанром в процесі навчання. Що зображали художники на своїх полотнах?

Учні: Луги, поля, ліси, озера, річки, морить, міста.

Вчитель: Вірно, але проглянувши велику кількість пейзажів, ви не знайдете жодного схожого. Навіть якщо художники писатимуть один і той же мотив, вони напишуть його по-різному. Художники-пейзажисти створювали художні образи, як би наново відкриваючи нам вічну красу природи.

Пригадайте що таке живопис?

(Живопис – найпопулярніший вид образотворчого мистецтва, це зображення фарбами на полотні, стіни або інші поверхні предметів, явищ, людей тощо)

На які види поділяється живопис?

(За призначенням живопис поділяється на монументальний (фреска, мозаїка, вітраж, настінний розпис), станковий (звичайна картина в рамі), театральньо-декоративний (театральна декорація, декоративне панно)

Пригадайте, що таке перспектива?

(Перспектива (фр. perspective від лати. perspicio –ясно бачу) – Явище спотворення пропорцій і форми тіл, що здається, при їх візуальному

спостереженні. Наприклад, дві паралельні рейки здаються такими, що сходяться на горизонті в двох крапках (спереду і позаду спостерігача)

Спосіб зображення об'ємних тіл на площині, що передає їх власну просторову структуру і розташування в просторі. У образотворчому мистецтві можливе різне застосування перспективи, яка використовується як один з художніх засобів, що підсилюють виразність образів.

Дайте визначення пейзажу.

(Пейзаж – це жанр образотворчого мистецтва, присвячений зображенню природи, міст, архітектурних композицій)

Яких Кіровоградських художників - пейзажистів ви знаєте?

Ось сьогодні на нашому уроці ми й детально ознайомимось з одним із найталановитіших художників нашого краю – І.Похитоновим.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Слово вчителя.

На уроці ми стисло ознайомилися з такою наукою як лінійна перспектива, а на подальших заняттях малювали куб, піраміду, конус, циліндр і кулю з урахуванням законів перспективи. Ми переконалися, що форма, геометричні розміри спостережуваних предметів, змінюються залежно від відстані і точки зору, а також встановили, що лінія горизонту завжди знаходиться на рівні очей людини. Паралельні лінії, що йдуть в глибину (наочний приклад - залізничні рейки), наближаючись до горизонту, зорово сходяться в одній крапці, званою точкою сходу. Вертикальні лінії предметів, віддаляючись, залишаються вертикальними, але зменшуються в розмірах. Предмети, лінії горизонту, що знаходяться вище, ми бачимо знизу, а лінії горизонту, що знаходяться нижче, - зверху. Зміни геометричних розмірів предметів в просторі відбуваються згідно законам Лінійної Перспективи в трьох напрямках: завширшки, висоту і глибину.

У живописі слід враховувати ще і повітряну перспективу, коли у міру віддалення предметів, змінюються їх колір і контури. При передачі віддалених предметів ми спостерігаємо, що контур їх пом'якшується і здається декілька розмитим, зменшується яскравість кольору, і змінюються відтінки, набуваючи голубуватого колориту.

У тонкому шарі повітря прозоре і безбарвне, із збільшенням відстані шар повітря товщає, стає щільнішим і набуває свого кольору, кольору неба. У міру збільшення відстані і згущування шару повітря, на колір спостережуваних предметів накладається голубуватий відтінок, послаблюючи їх власне забарвлення і стушувавши контури. Вплив повітряного середовища посилюється углиб простору, самі віддалені предмети, які ми можемо спостерігати, здаються нам блакитними, синіми, фіолетовими або ліловими, залежно від пори року, часу доби і погоди. У вертикальному напрямі від низу до верху, чим вище, тим шар повітря стає розрідженим і прозорішим, тому в гарну погоду вершини гір чітко підносяться над голубуватим серпанком їх підстави. У дощову погоду, коли повітря просочене вологою, все навколо набуває молочно – матовий відтінок, а небо здається сірим.

Спроби передати повітряну перспективу спостерігаються в пейзажах китайських майстрів вже в період середньовіччя, але теоретичне обґрунтування і широке практичне застосування цей метод отримав в XVI ст. у творах Леонардо да Вінчі. Великий майстер, будучи художником і ученим розробив трактат про живопис, у якому ділив теорію перспективи на три частини: лінійна перспектива, яка отримала подальший розвиток; повітряна і колірна перспектива; і перспектива чіткості контурів предметів. Два останні напрями значущого теоретичного розвитку не отримали, їх закономірності пізнаються художниками на практиці, а останнім часом активно досліджуються вченими - психологами.

(Повітряна перспектива показує як змінюється колір і тон віддалених предметів, що сприймаються зором не досить яскраво і навіть не того відтінку, яким бачаться, якщо подивитись зблизька)

Розглянемо закони повітряної перспективи:

- близькі предмети сприймаються детальніше з чітким обрисом;
- предмети в міру віддалення сприймаються узагальнено, з м'яким розпливчастим контуром; чим прозоріше, чистіше повітря, тим менш помітні зміни обрисів. Наприклад, високогірне повітря вражає оманливістю різких обрисів гірських гір, через що в горах важко визначити відстані;
- зі збільшення насиченості повітря парою, пилом або димом ці зміни стають помітнішими та наочнішими: в запиленому або задимленому повітрі зникають чіткі обриси фігур.

Ці закони повітряної перспективи слід враховувати, для того, щоб передати глибину та простір пейзажу.

Раджу вам відвідати наші кіровоградські музеї для того, щоб ви побачили, як зображують художники природу на полотні.

Коли я, наприклад, виходжу з музею, будь то обласний Кіровоградський музей або музей Осмьоркіна, мене завжди охоплює безліч відчуттів і переживань. З одного боку, ввібравши в себе масу вражень від твору майстрів живопису, виходиш як би оновленою, з величезним бажанням працювати. З іншого боку, роздивляючись чудові картини, думаючи про них, переживаєш почуття якоїсь образи на саму себе. Адже те, що зображене на тій або іншій картині, ти неодноразово бачила в житті і навіть писала, але в своїх роботах не змогла повною мірою виразити все, що виразив художник і що так хвилює тебе в його творі.

У чому ж полягає ця чарівлива сила шедеврів мистецтва?

Вона полягає перш за все в життєвій правді, увязненій в маленьких полотнах, зроблених засобами великого мистецтва.

Що ж розуміти під терміном «засоби великого мистецтва»? Це перш за все оригінально знайдена, неповторна композиція, це високохудожній, виразний і гострий рисунок, це, звичайно, правдивий повнокровний живопис, який дає емоційне звучання полотну, примушуючи вас то радіти, то сумувати, то занурюватися в роздум, то пригадати що давно пройшло, то мріяти про майбутнє.

У пейзажному мистецтві живопис грає дуже велику роль.

Візьмемо для прикладу декілька картин прославлених художників-пейзажистів (вчитель показує репродукції картин).

Невелика за розміром картина К.Коро «Замок Пьєрфон» (1850-65) примушує вас насолоджуватися ранішньою прохолодою. Фарби не дуже яскраві, але скільки повітря, світло в цьому скромному полотні!

Абсолютно інші почуття переживаєш, стоячи перед картиною І.І. Левітана «У омота», 1982 р. Загадковий, похмурий вечір так і тягне в глиб полотна. У переліску в таку годину пахне вогкістю, прохолода спускається на землю. Щось таємниче, казкове відчувається в цій картині. Згадуються народні повір'я, пов'язані з виром.

А скільки сонця, повітря - особливе, смолянисте повітря - в прекрасному пейзажі І.І.Шишкіна «Сосни, освітлені сонцем», 1971 р. Полуденне сонце світить яскраво, утворюючи мереживний малюнок тіней на стовбурах освітлених сосен.

Кожен художник вибирає такі пейзажні мотиви, які дають йому можливість виразити своє відношення до навколишнього світу, кожен знаходить свої живописні засоби, щоб відтворити певний стан природи, її своєрідність, створити відчуття простору, легкості, передати освітлення.

Як же майстри реалістичного пейзажу досягали такої досконалості своїх полотен? Перш за все наполегливою і кропіткою працею, вивченням закономірності природи.

Збереглася безліч прекрасних етюдів майстрів-пейзажистів минулого. Познайомившись з ними, ви зрозумієте, як по крупинках збирали художники дорогоцінний метал, щоб з нього викувати золоту троянду.

Одними з таких коштовностей нашого краю, є мініатюри І. Похитонова. Син безмежних український степів Іван Похитонов – художник самоука дивував знайомих, видатних митців свого часу блискучою, витонченою технікою живопису.

Народився майбутній художник 27 січня 1850 року у с. Мотронівка на Єлисаветградщині (тепер у складі с. Зелений Гай Знам'янського району Кіровоградської області). Предки його були вихідцями з козацької старшини.

Хутір, де жила сім'я Похитонових, був мальовничий. Іван змалку полюбив рідну природу, безмежні степи, знав, чого варта важка праця селянина. З дитячих років захоплювався малюванням.

Так склалася доля, яка повела його тернистими шляхами, перш ніж він став відомим художником.

Виховувався у пансіоні Гумберта в Єлисаветграді. В "Історичному нарисі м. Єлисаветграда" (1897) міський голова О.М. Пашутін згадує: "г. Гумберт по правилам и сведениям своим заслуживал в городе полное уважение и доверие как опытный и добросовестный педагог". Потім навчався в Полтавському кадетському корпусі, Миколаївській гімназії, у Петрівсько-Розумівській сільськогосподарській академії та лісовій Академії у Москві.

Живучи за кордоном, наш земляк неодноразово приїздив у рідне село Мотронівку. Саме на малій батьківщині у 70-х роках створив полотна "Ставок у Мотронівці", "Пейзаж з двома хатками", "Весілля у Мотронівці".

Одна з кращих картин художника – "Зимові сутінки на Україні". Написана вона за кордоном у 90-і роки 19 ст. Це не просто пейзаж - це щемка сповідь, яка мовою живопису розповідає про тяжку долю селянина.

Морозний тихий вечір. Високе безмежне небо. У надвечір'ї губиться невеличке село. Ні дерев, ні парканів. Хати, як сироти, туляться одна до одної. Сумно, порожньо, тьмяно...

Тільки дві постаті пожвавлюють сумний пейзаж. Край села вершник прощається з дорогою для себе людиною. Жінка повернеться до хати. Погаснуть у вікнах вогниці. І село задрімає.

Такі ж задушевні, сповнені людської теплоти пейзажі Похитонова "Хутір серед полів", "Український мотив", "Пасіка", Вечір на Україні", "Сінокіс".

1894 рік. Російський художник І. Рєпін відвідав одну з паризьких виставок у салоні "Марсове поле". "За всю муку і нудьгу по незліченних залах салону, - згадував він, - я відпочив з насолодою перед мініатюрними перлинами Похитонова. Стільки блиску, свіжості, як витримано малюнок і тон! Незважаючи на мікроскопічні розміри, вони бездоганно глибоко простудійовані на повітрі, на сонці з усіма найдрібнішими вигинами формочок і здаються в натуральну величину".

Погляньте на один із витворів мистецтва яке він написав, живучи в Бельгії «Тру-луєт. Зима. Вигляд з квартири художника» (1895), на якій Похитонов зобразив дворик свого будинку, покритий пухнастим снігом, напевно, що нагадав художникові про далеку батьківщину. Він уважно і дбайливо передав неяскраве світло, що ллється з холодного білястого неба, вдивляючись в привабливі для живописця подробиці життя: блакитні і рожеві рефлекси на білосніжному снігу, відтінки лілового, смарагдового, жовтого, оранжево-червоного і інших квітів, що відкриваються погляду на запорошеному снігом чагарнику, на стінах, дахах і трубах будинків. Точно і гармонійно вивірено співвідношення великих площин, вертикалей і горизонталей, а діагональ живоплоту зліва і похилі краї дахів підводять погляд до самотньої фігури людини (свого роду ліричного «я» художника), що неквапом йде до комірв, і - далі - на інші тихі вулиці.

У ряді бельгійських робіт Похитонова особливе значення придбав мотив дерев, що стоїть самотньо «Тру-луєт. Рання весна» (1895). Вдивляючись в міцні стовбури дерев, гілки, листя, що розпускається навесні, художник, мабуть, роздумував про вічний рух, оновлення буття. При цьому увага до кожної прикмети цього руху - смолянистих весняних нирок на гілках, що оживають після зими, або мерехтіння осінньої позолоти на зеленій кроні старого дерева - поєднується в його роботах з відчуттям єдиного і прекрасного цілого життя природи (дальній план похитоновських картин нерідко має округлі контури, нагадуючи про те, що зображений куточок, як говорив Мілле, є «тільки мала частина того великого круга, який представ нашому погляду»). Частиною цього

«великого круга» предстають у Похитонова і людей, що живуть на землі, увага до внутрішнього світу і побуту яких яскраво виразилося з ряду портретів і жанрових картин, виконаних художником в 1890-і роки. Один з шедеврів художника – ар-твань *Прачки*, дивовижна по досконалості виконання мініатюра. Художник чудово передав тут і загальну атмосферу погожого ясного дня – легкі білі хмари на синьому небі, золотисті і ніжно-зелені фарби сільського пейзажу, і особливості будівель, начиння, одягу, і ознаки сільських пристрастей, що читаються у виразних позах і поглядах селянок, які зустрілися «на вузькій дорозі».

Сумуючи за Україною, І. Похитонов писав невеликі за розміром полотна, які нагадували простори рідного краю. Роботи митця вражають свіжістю кольорів, стійкістю фарбового жанру. Дивовижно, як на таких маленьких дощечках митець зміг передати гармонію кольору, душевні переживання, глибину простору. Картини захоплюють поетичною задушевністю, теплотою. І.Похитонов рідко писав чисті пейзажі. Він обов'язково зображав людей на фоні чарівної природи. Багато уваги приділяв проблемам світла і повітря. Більшість картин написані олією на заґрунтованих темною мастикою дощечках лимонного і червоного дерева. Коли фарби підсихали, він ретельно полірував картини риб'ячою кісткою, чим надавав краси коштовної емалі.

12 грудня 1923 року художника не стало. Свідченням глибокої шани, любові до талановитого митця була виставка, яка відкрилася у 1925 році у Льєжі. На ній було представлено понад 100 полотен І. Похитонова, підготовлено каталог.

27 січня 2005 року нашому земляку І. Похитонову - видатному класику українського, російського і французького мистецтва виповнюється 155 років з дня народження.

Невблаганно швидко плине час. З роками змінюються смаки, інтереси шанувальників мистецтва. Але "мініатюрні перлини" Івана Похитонова назавжди залишаться з нами, тому що вони рідні, вони неповторні.

III. Виконання тематичного завдання.

ЕТАПИ РОБОТИ НАД ПЕЙЗАЖЕМ

1. Розташуйте аркуш (горизонтально чи вертикально).
 2. Проведіть лінію горизонту.
 3. Підготуйте папір для роботи фарбами. Обробіть верхню половину аркуша широким пензлем, змоченим у воді. Мокрий папір допоможе створити ефект плавної зміни кольору, приховавши кордони між мазками.
 4. Напишіть небо горизонтальними мазками так, щоб його верхня частина була найбільш насиченою та яскравою, а нижня (біля лінії горизонту) – блідою.
 5. Потім намалюйте задній та середній плани (наприклад, пагорби), використовуючи відтінки синього, зеленого і жовтого кольорів. Пам'ятайте, чим ближче до лінії горизонту, тим колір зображуваних об'єктів стає світлішим, тьмянішим. Дайте паперу висохнути.
 6. Напишіть будинок та квіти, що знаходяться на першому плані. Використовуйте для їх зображення яскраві, насичені кольори.
- На заключному етапі роботи над пейзажем, використовуючи тонкий пензлик, пропишіть дрібні деталі у найбільш наближених об'єктах.
7. Після того, як робота висохне, її можна оформити красивою широкою рамкою. Таке обрамлення поліпшить сприйняття пейзажу і додасть вашому творінню закінчений вигляд.

IV. Домашнє завдання.

Принести олівець середньої м'якості, папір для акварелі і акварельні фарби, стаканчик для води. Поспостерігати за природою, зробити декілька невеликих начерків мальовничих куточків нашого міста. Також бажано відвідати наш Кіровоградський обласний музей, погляньте, як зображали пейзаж наші земляки, це ще більше надихне до виконання роботи над пейзажем. Вдосталь побродивши і помилувавшись природою, вибираємо красиве місце, бажано так, що б простір розкривався якомога більше углиб, і на лінії горизонту була видна голубувата далечинь. Через видошукач визначимо параметри вибраної «моделі». Раджу спочатку зробити в блокноті невелику замальовку олівцем (це буде вітальне «рукостискання»), а далі почнеться задушевна бесіда з живим співбесідником – природою. Вона розкриє всю свою красу ажурних ліній, що зачаровує, і безліч відтінків кольору дерев на передньому плані, тут можна не боятися деталізування форм і брати фарби в повну силу. У міру віддалення, колір і контури предметів і дерев здаватимуться розмитими, а форми узагальненими, вибираємо фарби менш яскраві з холоднуватим відтінком, а в глибині далечині – океан повітря. Все це потрібно буде побачити, осмислити і передати на папері фарбами.

VI. Завершення уроку.

Закріплення матеріалу (вчитель ставить питання учням).

- Чи сподобався вам урок?
- Які роботи художника І.Похитонова вас найбільше вразили? В якому селі народився І.Похитонов?
- В яких країнах проживав Похитонов?
- Що особливого в мініатюрах митця?
- Що з побаченого сьогодні на уроці більше всього зачепило, запам'яталось, здивувало вас?

7 клас

Тема. Монументальне мистецтво. Синтез мистецтв в архітектурі. Ескіз вітража на тему «Пори року».

Мета: продовжити ознайомлювати учнів із живописом як видом образотворчого мистецтва, з монументальним живописом і його видами; з історією виникнення та розвитку вітража і мозаїки та технікою їх виконання; удосконалювати навички створення віражної та мозаїчної композиції; засвоювати правильну побудову композиції на аркуші паперу; удосконалювати навички і вміння в оволодінні роботою художніми матеріалами; розвивати творче мислення, уміння аналізувати; активізувати спостережливість, фантазію, сенсорні вміння й навички; розвивати охайність; стимулювати розвиток допитливості, уяви; виховувати любов і цікавість до творів світового мистецтва.

Тип уроку: комбінований.

Техніка виконання: змішана.

Обладнання: для вчителя: фоторепродукції вітражів; зразки вітражів, виконаних у змішаній техніці; малюнки ескізів вітражів учнів попередніх років; для учнів: акварельні та гуашеві фарби, кольоровий папір, ножиці, клей ПВА, тубик з контуром, картон, фломастери, гелеві ручки.

Хід уроку

I. Організація класу.

Вчитель включає легку музику і починає урок з вислову:

*Живопис – це поезія, яку бачать,
а поезія – це живопис, який чують*

Леонардо да Вінчі

II. Актуалізація опорних знань.

Бесіда.

Що таке живопис?

Які види живопису ви знаєте?

Що таке станковий живопис?

Що таке декоративний живопис?

Що таке монументальний живопис?

Які жанри живопису ви знаєте?

Якими матеріалами та інструментами виконуються живописні роботи?

Учні відповідають на запитання, демонструючи свої знання отримані на попередніх уроках.

III. Мотивація навчальної діяльності.

Отже, живопис – це один з видів образотворчого мистецтва, твори якого виконуються за допомогою фарб на пласкій поверхні (папір, картон, тканина, метал, дерево, скло, штукатурка тощо).

За практичним призначенням живопис поділяється на станковий, монументальний, декоративний, театральньо-декораційний.

Монументальний живопис – це живописне зображення на внутрішніх або зовнішніх поверхнях архітектурних споруд. Зміст і образне вирішення композиції може бути самостійним, але вони не мають суперечити архітектурному стилеві споруди або інтер'єру, де знаходяться.

Монументальний живопис буває кількох видів: **мозаїка, фреска, вітражі**. В деяких джерелах сюди відносять ще й **панно** (декоративний малярський або скульптурний твір, призначений для оздоблення стіни чи стелі).

Вчитель демонструє репродукції із зразками монументального живопису.

Учні записують основні визначення до «Вузлику на пам'ять».

Мозаїка – це картини, які роблять зі шматочків різнокольорових твердих матеріалів (смальти, природного кольорового каміння, кераміки, скла) добре підігнаних одне до одного та закріплених цементом або спеціальною мастикою на стіні.

Фреска (у перекладі з італійської мови означає «свіжий», «сирий») наноситься на сиру штукатурку за короткий проміжок часу, коли розчин ще не затвердів і добре всмоктує фарбу. Розпис, який виконується на стіні, називається **панно**, на стелі – **плафон**.

Вітраж – це сюжетна або орнаментальна композиція, виконана з шматочків прозорого кольорового скла, яку скріплювали свинцевим обрамленням.

IV. Оголошення теми уроку.

Монументальний живопис зустрічається всюди: на стінах будинків, станціях метрополітену, в інтер'єрах громадських споруд, театральних фойє, спортивних комплексах. Над створенням цих шедеврів працюють художники-монументалісти. Сьогодні ж ми зупинимося на таких видах монументального живопису як вітраж та мозаїка. І, можливо, практичне завдання, яке ви будете виконувати на уроці, знайде своє застосування в оформленні інтер'єру вашої кімнати чи квартири.

V. Вивчення нового матеріалу.

СИНТЕЗ МИСТЕЦТВА – поєднання різних видів мистецтва, що мають багатобічний естетичний вплив. Єдність компонентів синтезу мистецтв визначається єдністю ідейно-художнього задуму. Архітектурно-художній синтез мистецтв утворюють архітектура, образотворче та декоративно-ужиткове мистецтво (архітектурний ансамбль, будівля, інтер'єр).

Історичний огляд вітражного мистецтва

Коли були створені перші вітражі, сказати важко, хоч відомо, що мозаїки з невеликих пластинок кольорового скла були створені ще в Стародавньому Римі у храмах перших християн (I ст. н.е.). З літературних джерел відомо, що під час розкопок міст *Помпеї* і Геркуланума, які загинули в 79 р. н.е. від виверження вулкана Везувію, знайдені кольорові фрагменти вітражів.

Застосування кольорового скла для прикрашання вікон храмів почалося з того часу, коли християнство визнали офіційною державною релігією у Римській імперії.

Вікна *Софійського собору в Константинополі*, який став столицею Візантії (330 р. н. е.), були зашклені кольоровим склом.

У Каїрі (Єгипет) в мечетях збереглися орнаментальні віконні решітки, які служили для кольорових вітражів.

В арабському мистецтві часів халіфату, яке склалося задовго до ісламу, також використовувалась віконна скляна мозаїка. Кольорове скло вставлялося у віконні ажюри, які орнаментувалися дерев'яними переплетіннями. Цей метод узорчатих віконних решіток в країнах Середньої Азії та Сходу проіснував сотні років. У V – VI ст. до н.е. мозаїкою з кольорового скла прикрашали вікна храмів у різних містах Галії, звідки це мистецтво і проникло в європейські країни.

Історія вітражного мистецтва починається десь з романського періоду. Наприкінці X ст. виник і розвинувся живопис на склі. Скляна мозаїка продовжувала існувати в поєднанні з живописом на склі, хоч відійшла на другий план як фонове доповнення.

З XI ст. на соборних вітражах, крім орнаментальних прикрас, почали з'являтися зображення святих. Фігурні зображення не займали всього віконного простору, а тільки його середину. Малюнки у вітражах примітивні, фігури святих дуже умовні, обличчя й інші деталі написані соковитими контурами на локальних кольорових скельцях, дещо схематичні. В XII ст. з'явилися вікна з медальйонами. Фігури стають за розмірами менші, хоч будуються за канонами старих композицій. Центральні місця відводять зображенню сцен зі Святого Письма, а місце, що залишилося, займає рослинний орнамент. Вітражне мистецтво бере свій початок у далекому минулому. Тоді воно застосовувалось переважно в декоруванні культових споруд.

З точки зору фізики скло являє собою "перехолоджену рідину" і в зв'язку з цим після виходу з плавленої печі не кристалізується, заливаючись абсолютно однорідною консистенцією. Ця властивість дозволяє всім видам скла – матовому, прозорому, білому і кольоровому – демонструвати унікальні можливості переломлення проходячих крізь нього променів світла, надаючи ефекту блиску дорогоцінних каменів.

Шумери, давні єгиптяни, греки розробляли технології виробів із кольорового катаного скла. В Сирії була винайдена техніка гутного скла. Традиційна технологія виготовлення вітражів остаточно сформувалась в XI ст.

Технологія виконання вітражу

Технологічна частина виконання вітражу включає підготовку картону у двох варіантах, закупка різного скла для визначення кольорових можливостей, нарізка і шліфування скла, розписування, випалювання, спаювання та монтування.

Перегляд демонстраційного матеріалу

Історичний огляд мистецтва мозаїки.

Мозаїка робиться зі шматочків кольорового каменю або особливого непрозорого скла – смальти. Давні римляни виконували в цій техніці скриньки, стільниці. У середні віки основне призначення таких мозаїк зводилося до

прикрашання храмів. Мозаїку складають зі шматків мармуру, з майоліки (шматки кераміки, один бік якої вкритий кольоровою глазур'ю). Такі мозаїки прикрашають архітектурні пам'ятники у містах Середньої Азії: Бухарі, Самарканді, Ташкенті та ін.

На попередньому уроці вчитель об'єднує учнів у чотири групи. Кожна група отримує назву однієї із пір року та обирає керівника групи (спікера).

VI. Практична робота.

Робота в групах.

Кожна група отримує завдання створити імітацію вітражу в одній із заданих технік. Композиція вітражу повинна відповідати назві групи. В кінці заняття кожна група презентує свою роботу і пояснює, яким способом вона була виконана.

Група «Зима»

Завдання: виконати ескіз вітражу на папері.

Послідовність виконання роботи:

1. Зробити на звичайному папері ескіз майбутнього зображення.
2. Ескіз виконати олівцем.
3. Створити кольорове зображення відповідно до ліній, нанесених олівцем (фарби).
4. Навести лінії чорним фломастером або маркером.

Група «Весна»

Завдання: виконати імітацію вітражу в техніці «аплікація».

Послідовність виконання роботи:

1. Виконати графічне зображення олівцем.
2. Створити кольорове зображення, відповідно до ліній, нанесених олівцем.
3. Взяти за основу картон чорного кольору.
4. Знизу вгору поступово й послідовно відрізати елементи предметів натюрморту – умовне скло – і наклеїти на картон, залишаючи при цьому однакову відстань між елементами, імітуючи сполучний метал.

Група «Літо»

Завдання: виконати імітацію вітражу в техніці витинанки.

Послідовність виконання роботи:

1. Скласти папір чорного кольору удвоє.
2. Нанести рисунок олівцем.
3. Вирізати рисунок ножицями.
4. Дібрати кольоровий папір до кожного елемента вітража.
5. Зворотній бік вітража намазати клеєм і приклеїти клаптик кольорового паперу.
6. Зайвий папір обережно зрізати.
7. Таким самим чином заклеїти всі інші елементи вітража.

Група «Осінь»

Завдання: виконати імітацію вітражу з використанням об'ємного контуру.

Послідовність виконання роботи:

1. Виконати ескіз на папері графічним олівцем.
2. Створити кольорове зображення (техніка за вибором).
3. М'яким графічним олівцем «розбити» великі площини, наприклад фон, на малі сегменти, щоб вони нагадували шматочки скла.
4. Використовуючи тубик з фарбою, нанести контур на лінії так, щоб утворились умовні перегородки.

Проведення інструктажу з техніки безпеки при користуванні ножицями
Колективна робота

Презентація робіт кожної групи. Роботи закріплюються на макеті рами вікна у відповідній послідовності (за порами року).

VII. Підсумок уроку.

1. А чи сподобалось вам працювати разом? (Учні відповідають.)
2. Про що дізналися?
3. Чого навчилися?

Учитель аналізує і оцінює роботи груп.

VIII. Домашнє завдання.

Для усіх учнів класу. Принести необхідні матеріали та інструменти.

Для творчих особистостей. На основі знань, отриманих на уроці, складіть кросворд чи ребус.

Для дослідників. Підготуйте історичну довідку про першу згадку вітражу на Україні.

Конспекти гурткових занять

Тема. Колективна робота учнів. Новорічна ялинка з цукерок своїми руками.

Мета: поглибити знання учнів у сфері декоративно-ужиткового мистецтва; дати поняття про новорічну ялику з цукерок; розвивати образне мислення, фантазію; виховувати роботу в парах, уміння спільно приймати рішення в реалізації проекту; отримувати задоволення від спільно зробленої роботи. **Матеріали та інструменти:** акварельний папір або картон, клей, 1,5-2 шт. 15-ти сантиметрових стержня для клейового пістолета; ножиці, скотч, олівець на стрічці, газета, цукерки 1 кг, мішура (бм.).

План

1. Поняття про новорічну ялинку.
2. Матеріали.
3. Виготовлення новорічної ялинки з цукерок.

Ялинка є символом Нового року – одного з найулюбленіших дітьми свят.

Що ще обоюють малюки? Звичайно ж, цукерки. Сьогодні ви дізнаєтеся, як об'єднати ці головні атрибути і подарувати відмінний настрій друзям і близьким людям.

1. Досить легко змайструвати просту ялинку з будь-яких цукерок (трюфельів, шоколадних, льодяників або навіть мармеладок).

2. Спочатку нам необхідно з щільного паперу (оскільки цукерочки – не найлегша ялинкова прикраса) спорудити конус. З ручки і нитки робимо циркуль, малюємо півколо такого радіусу, якої висоти (50см.) буде ялинка.

3. З півкола скручуємо конус – стінка виходить подвійною. Склеюємо. Клеїмо гарячим клеєм, оскільки він надає додаткову жорсткість основі, та і сушити не потрібно. Для стійкості наповнюємо конус газетами, змоченими клеєм. З пінопласту робимо основу – обводимо дно конуса, вирізаємо. У дна один край скошуємо, щоб можна було його потім вставити в наш конус. Денце можна обклеїти тим же папером.

4. Готуємо усі інші необхідні матеріали: цукерки і мішуру. На ялинку висотою 50 см. необхідно бм. мішури і біля 1кг. цукерок. Виходить досить важкою ялинка, тому папір необхідно брати щільний.

5. Обклеюємо конус по колу мішурою.

6. Починаючи з нижнього ярусу, по спіралі обклеюємо конус цукерками. Якщо цукерки легенькі, можна клеїти на двосторонній скотч, а якщо важкі, то клеїмо на клей за кінчик упаковки. Відривати цукерки потім не потрібно, можна просто витягнути з іншого боку. Цукерки і мушуру клеїмо по колу.

4. І так до кінця виробу...

5. Якщо у вас є зірочка або красивий бант, щоб прикрасити верхівку, якщо немає – беремо атласну стрічку, зубочистку, папір і робимо зірку.

Ось і все, ялинка з цукерок, виготовлена своїми руками – готова! Тепер вона буде радувати своєю присутністю дітей і дорослих...

Тема. «Колективна робота учнів. Виготовлення топіарію.»

Мета. Поглибити знання учнів у сфері декоративно-ужиткового мистецтва; дати поняття про топіарію; розвивати образне мислення, фантазію; виховувати роботу в парах, уміння спільно сприймати рішення в реалізації проекту; отримувати задоволення від спільно зробленої роботи.

Матеріали та інструменти: газета, нитки, серветки двох кольорів, степлер, клей, палиця для стовбура, пластиковий горщик, губка для миття посуду, гіпсове шпаклювання, вода, корсажні шпильки.

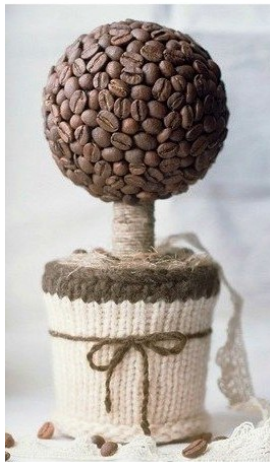
План

1. Поняття про топіарій.
2. Матеріали.
3. Виготовлення топіарій з серветок.

Сьогодні ми з вами виготовимо топіарій з серветок. Це деревце чудово прикрасить ваш будинок або послужить хорошим дарунком.

Топіар – це, мабуть, найдавніше мистецтво ландшафтного дизайну, фігурної стрижки дерев і додання їм всіляких химерних форм: тварин, геометричних форм архітектурних споруд. З латинської топіар (topiarius) перекладається як садівник ландшафтного орнаменту.

Топіарій, він же європейське дерево, сьогодні дуже популярний в Росії, причому не тільки як красиво вистрижений кущ, але і як естетично оформлене декоративне деревце. Але шиком в інтер'єрі звичайно ж вважається зроблений топіарій своїми руками.

З історії ...

У Європі перші Топіарії з'явилися ще за часів Римської Імперії, а в Азії висячі сади Семіраміди і були втіленням мистецтва топіарія. У Японії ж майстерність формування крони дерева втілювалося в «Бонсай». У Європі розквіт топіарія випадає на епоху Ренесансу, саме тоді садівники відшліфовували навички вирізання з дерев куль, пірамід, людей і тварин. Топіар в Європі найяскравіше представлений у Версалі.

Для виготовлення топіарія нам знадобляться: газета, нитки, серветки двох кольорів, степлер, клей, палиця для стовбура, пластиковий горщик, губка для миття посуду, гіпсове шпаклювання, вода, корсажні шпильки.

Пристаємо до виготовлення дерева. Для цього візьмемо стару непотрібну газету і зібгаємо з неї кульку діаметром приблизно 8 см.

Потім обмотуємо її нитками зеленого кольору для надання правильнішої форми і кріплення. Це наша основа для топіарія.

Наступним етапом нам необхідно виготовити квіточки для дерева. Для цього використовуватимемо серветки двох кольорів.

Складаємо серветку навпіл, з'єднавши протилежні сторони два рази.

Потім скріплюємо посередині степлером, прикладаємо трафарет обводимо олівцем, вирізаємо квітку.

Далі відокремлюємо верхній шар серветки і починаємо формувати квітку. В такий спосіб формуємо кожен шар до останнього.

Виготовляємо трояндочки двох кольорів – голубі (9 шт.) і жовті (12 шт.).

Тепер беремо квіточку і змащуємо її клеєм, як показано на фото.

Приклеюємо нашу трояндочку, щільно притискаючи до кулі-основи.

Обклеюємо всю кулю, заповнюємо вільні місця листям із зелених серветок. Робити це можна в техніці "торцювання". Для цього зелені серветки розрізаються на дрібні квадрати. Кожен квадрат надівається на основу олівця, занурюється в клейову суміш і притискається до кулі. Заповнюємо весь вільний простір, залишивши трохи місця для кріплення стовбура топіарія. Далі беремо круглу палицю і прив'язуємо до неї нитку зеленого кольору. Обмотуємо весь стовбур, нитку в кінці приклеюємо.

Тепер приступимо до декорування горщика для нашого дерева.

У окремій ємкості розводимо з водою гіпсове шпаклювання і наливаємо в наш горщик. Даємо масі небагато застигнути і ставимо стовбур дерева із заздалегідь одягненою на нього кроною.

Чекаємо повного застигання розчину.

Прикрашаємо стовбур бантиком.

Підставку декоруємо атласною стрічкою, закріпленою за допомогою корсажних шпильок. Наш топіарій з серветок готовий.

Тема. «Колективна робота учнів. Букет із гофрованого паперу: крокуси.»

Мета. Поглибити знання учнів у сфері декоративно-ужиткового мистецтва; дати поняття про букет із гофрованого паперу: крокуси; розвивати образне мислення, фантазію; виховувати роботу в парах, уміння спільно сприймати рішення в реалізації проекту; отримувати задоволення від спільно зробленої роботи.

Матеріали та інструменти: цукерки, довгі шпажки, кольоровий гофрований папір, ножиці, скотч, дрiт, вазочка, плетена корзинка, клей ПВА, манка тощо.

План

1. Поняття про букет із гофрованого паперу: крокуси.
2. Матеріали.
3. Виготовлення букету із гофрованого паперу: крокуси.

Наближається 8 Березня, свято, коли хочеться привітати любих матерів, подякувати за їхню працю, терпіння та піклування. Ви вже вирішили, що подаруєте матерям на свято: солодощі, листівку, чи, може, розкішний букет весняних квітів? Давайте виготовимо букет ніжних крокусів для мам.

Крокуси – це невисокі квіти, які одними з перших з'являються на весняних проталинах. Друга назва крокусу - *шафран* (від арабського - жовтий). Ще до нашої ери вони були відомі в Індії та Єгипті. Висушений пилок жовтих квітів використовували як пряність, ліки і фарбу.

Сьогодні ми з вами виготовимо букет квітів із гофрованого паперу- крокуси. Цей букет послужить хорошим дарунком.

Для виготовлення крокусів нам знадобляться: довгі шпажки, кольоровий гофрований папір, ножиці скотч, дрiт, вазочка, плетена корзинка, пластиковий горщик, клей ПВА, манна крупа, тощо.

Виготовлення квітів крокусів

I. Виготовимо серцевинку квітів.

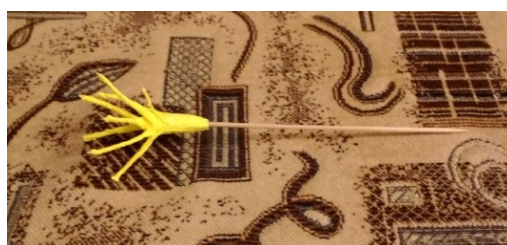
1. Візьміть гофрований папір жовтого або іншого світлого відтінку. Відріжте шматочок близько 10 см. у довжину і 6 см. у висоту. Зробіть надрізи по всій довжині відрізка на відстані одного сантиметра один від одного. Починайте різати ножицями від верхнього краю і ведіть майже до кінця нижнього, залишивши 1 см. недорізаним.

2. Кожен відрізок треба акуратно покрутити в пальцях, створюючи тонкі трубочки. Потім згорніть увесь шматочок листка так, щоб біля основи він сформував один шматочок, а з протилежного боку знаходилися скручені смужки паперу.

3. На кінчики трубочок нанесіть трохи клею, а потім обмокніть їх в посудині з манкою. Ви зробили тичинки для бутона квітки.

II. Виготовимо пелюстки квітів.

1. Наріжте гофрований папір смужками 15х3 см. вздовж гофрування. Колір квітки обирайте на свій смак: білий, червоний, блакитний чи фіолетовий.

2. На кожній смужці знайдіть середину і перекрутіть смужки приблизно на один поворот.

3. Складіть кожну зі смужок навпіл у місці скручування та одночасно продавлийте папір, щоб гофра вигнулась та утворила пелюстку. Відкладіть заготовку.

4. Три чи більше пелюсток сформуєте навколо серцевинки. Для надійності кожні три пелюстки обмотуйте нитками. Так на багато зручніше розподілити їх навколо «серединки».

5. Обмотайте квітку і стебло зеленою тейп-стрічкою.

III. Виготовимо листочки крокусів.

1. Вирізаємо загострені деталі для листя. Щоб надати листочкам об'ємність, злегка завертаємо краєчки по периметру. Накладаючи листочки один на один, приклеюємо на кожне стебло 2-3 листка.

2. **Крокуси готові.** А Вам залишилося тільки скласти з них букет і поставити у плетений кошик, пластиковий горщик або вазу.

Тема. Троянда з морських мушлів.

Мета. Поглибити знання учнів у сфері декоративно-ужиткового мистецтва; ознайомити з виготовленням кущика декоративної троянди з природного матеріалу (мушлів); розвивати образне мислення, фантазію.

Матеріали та інструменти: морські мушлі; клеєвий пістолет; зубочистки, горщик для квітів; гіпс, ізоляційна стрічка зеленого кольору.

Розповідь про троянду

Троянда з давніх часів і по сьогоднішній день залишається неперевершеною царицею квітів, символом краси і величі. Перші згадки про троянду зустрічаються в давньоіндійській міфології: богиня краси Лакшмі народилася в бутоні троянди, що зробило цю квітку символом божественної таємниці.

Своєю появою троянди випередили людей приблизно на 34 мільйони років. Знайдено викопні останки й скам'янілості троянд, що вказують на вік близько 50 мільйонів років. Одне з найдавніших зображень троянди знайдено на острові Крит і датується приблизно 2000 р. до нашої ери.

Троянди користуються любов'ю і популярністю у всіх народів світу. Так, наприклад, у багатьох місцях Франції існує народне свято троянд, на якому вибирають найкрасивішу дівчину королевою троянд, – Розьєру. Їй надягають особливий вінок з троянд, званий «шапель». Від цього слова пішла назва головного убору: «шапка», «капелюх».

З троянд виготовляють олію. Трояндова олія входить до складу 46% чоловічої й 98% жіночої парфумерії.

Прекрасні троянди розпускаються не тільки в садах. До теперішнього часу виведено багато різних сортів троянд, пристосованих до життя в горщиках. Придбати таку троянду можна в будь-якому квітковому магазині. Найчастіше у продажу можна побачити троянду мініатюрну.

Давайте власноруч виготовимо цю чудову квітку.

Для роботи нам знадобляться: морські мушлі; клеєвий пістолет; зубочистки, горщик для квітів; гіпс, ізоляційна стрічка зеленого кольору.

Послідовність виконання

1. Морські мушлі помий під проточною водою і підбери за розміром. Збери квіточку з двох мушлів, використовуючи гарячий клей.

2. Приклей дві мушлі в наступний ряд, формуючи квітку.

3. Розверни квіточку, нанеси трохи клею і встав зубочистку.

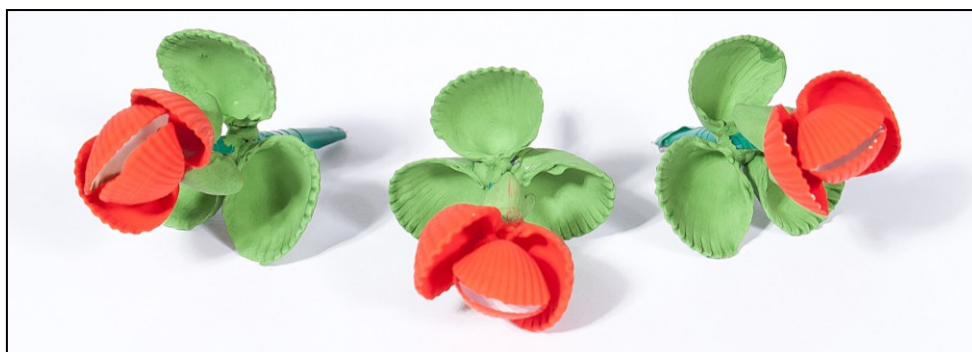
4. Вийшла стеблинка, яку задекоруй зеленою ізоляційною стрічкою.

5. На стеблину, за допомогою гарячого клею, приклей мушлі. Це будуть листочки. Візьми акрилові фарби чи гуаш і розфарбуй пелюстки у червоний колір, а листочки у зелений.

6. Створи необхідну кількість квіточок, наприклад, три.

7. Візьми невеликий за розміром горщик для квітів, гіпс та мисочку. Насип два горщика гіпсу у мисочку, розведи його водою, щоб утворилася в'язка суміш. Влий дану суміш у горщик.

8. Встав у суміш квіти так, щоб утворився кущик кімнатних троянд.

9. Коли суміш застигне, візьми акрилові фарби чи гуаш та змішай на палітрі червоний колір з зеленим і синім, щоб утворився колір землі. Зафарбуй гіпс цим кольором.

Бачиш, який гарний горщик з трояндами у тебе вийшов! Ним можна прикрасити підвіконня у твоїй кімнаті.

Тема. «Виготовлення червоного маку з атласної стрічки».

Мета. Поглибити знання учнів у сфері декоративно-ужиткового мистецтва; дати поняття про квітку червоного маку; розвивати образне мислення, фантазію; виховувати інтерес до минулого рідного народу; отримувати задоволення від зробленої роботи.

Матеріали та інструменти: атласна стрічка (шириною 5 см.); квадрат зеленої стрічки (5 *5 см.) для серединки; 2 смужки зеленої стрічки 2,5 см. *7 см. (для листочків); чорні нитки; клей «Момент» (кристал) і клей-пістолет; манка; сірники або запальничка, свічка; ножиці, нитки чорного кольору, голка; олівець, шматочок картону 3-4 см., шаблон пелюстки, шпилька; маленька грудочка вати.

План

1. Поняття про квітку маку.
2. Матеріали.
3. Виготовлення маку з атласної стрічки.

1. Поняття про квітку маку

Мак – символ безконечності й незчисленності зоряного світу, Всесвіту, і, водночас, сну і забуття. Макова голівка – символ заспокоєння. Мак освячують двічі на рік: на Маковея і на Спаса, в серпні. Він настільки значимий, що традиційно входить до складу куті.

Мак має силу і вплив, якщо не розпилюється. Окрема макова квітка не приваблює, а від всіяного маковим цвітом лану не можна відірвати очей. Одна макова зернина нічого не варта, а жменя маку - і куті смаку додає, і пиріг з неї можна зробити.

Тож мак стверджує, що і дрібненьке та маленьке, якщо воно в єдності та в спільності, має велику силу.

Окрім цього, мак символізує красу, молодість та їх скороминущість: натяк на це дають макові пелюстки, які швидко і навіть легко обсіпаються. Вінок із червоних маків-то вираз дівочої цноти і чистоти, які такі ж легко ранимі та вразливі, як і маків цвіт.

Має мак і магічну силу, спрямовану проти усякого зла - і проти відьми, і проти наврочення, і на виклик дощу, і на врожай...

2. Матеріали.

Для виготовлення маку нам знадобиться: атласна стрічка (шириною 5 см.); квадрат зеленої стрічки (5 *5 см.) для серединки; 2 смужки зеленої стрічки 2,5 см. *7 см. (для листочків); чорні нитки; клей момент кристал і клей – пістолет; манка; сірники або запальничка, свічка; ножиці, нитки чорного кольору, голка; олівець, шматочок картону 3 х 4

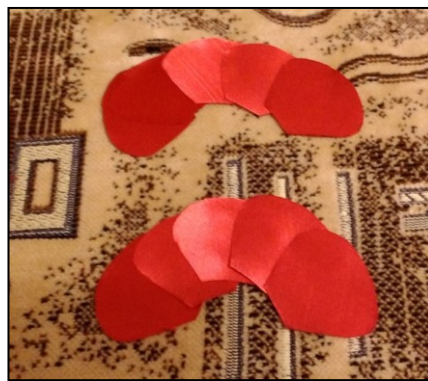

см., шаблон пелюстки, шпилька; маленька грудочка ватки.

3. Виготовлення маку з атласної стрічки.

Виготовляємо пелюстки квітки.

Беремо стрічку червоного кольору, прикладаємо наш шаблончик по діагоналі і згинаємо стрічку гармошкою, фіксуємо шаблон на усіх шарах шпилькою, багато шарів не треба, достатньо 3-5, всього знадобиться 10 таких пелюсток.

Вирізаємо два круга діаметром 2,5 см. або 25 мм. і оплавляємо краї заготовівель на свічці, або запальничці, кому як зручніше. Якщо плавите на свічці, то намагайтеся тримати пелюстку біля нижньої частини полум'я, там температура нижче і немає кіптяви.

Краї при обпаленні можна залишити рівними.

А можна краї трохи розтягувати: обпалите невелику ділянку пелюстки і доки не охолело, розтягніть, якщо десь будуть видно ниточки, їх знову треба обпалити.

Після обробки країв пелюстки, зробимо невелику виточку біля основи: складете пелюстку навпіл лицьовою стороною всередину, пінцетом або затиском зафіксуйте внутрішній край під кутом 45 градусів, обріжте зайву тканину і обпаліть. В результаті повинна вийти ось така пелюстка.

Ось усі 10 пелюсточок готові. Тепер можна приступити до складання квітки і розпочнемо з нижнього ряду пелюсток. Заздалегідь підготовлений круг, змащуємо по усій площі клеєм «Момент» (кристал) і даємо трохи підсохнути.

Тепер край круга-основи знову змащуємо клеєм і притискуємо пелюстку, приблизно 5-7 мм. від краю (виходить на величину виточки), кожна подальша пелюстка на половину повинна перекривати попередню біля основи.

Останню в цьому ряду (п'яту пелюстку) заправляємо під першу.

Внутрішні пелюстки збираються за тим же принципом, але ближче до центру і посередині стиків нижніх пелюсток.

Робимо серединку.

Готову квітку відкладемо убік, нехай просохне, а самі займемося центральною його частиною. Для цього нам знадобляться: нитки чорного кольору; шматочок картону 3x4 см.; манка; клей ПВА, відрізок стрічки основного кольору 1,8-2,0 см. і шматочок паперу, листочок з блокноту для записів.

Стрічку складіть удвічі і виріжте 2 круги, потім обпалите краї.

На шматочок картону, на вузьку його частину, намотуємо чорну нитку, приблизно 40-50 витків.

Отриманий моточок потрібно розрізати по краях. Тепер на один з підготовлених маленьких кружечків приклеюйте нитки невеликими пучками, періодично крапаючи крапельку клею в центр основи. Зробіть заготівлю такої густини, як вам подобається, а потім накрийте другим кружечком, заздалегідь змастивши його клеєм. Якщо є ниточки, які сильно вибиваються, просто обріжте їх.

На листок паперу крапніть клею ПВА і умочіть краєчок нашого віяла з ниток, і потім умочіть в манку. Зробіть так по усьому кругу і залиште заготівлю сушитися. Зайві крупинки після висихання обсіплюються.

Поки попередні заготівлі сохнуть, зробимо центральну шишечку для нашого маку.

З ватного диска виріжте декілька кругів різного діаметру, але не більше 2,0-2,2 см. З шматочка атласної стрічки, приготованої для шишечки, виріжте круг діаметром 4 см., обпаліть краї і наберіть на нитку. Зберіть стопкою круги з ватного диска і стягніть, зав'язавши вузлик. Якщо вам здається, що шишечка не досить об'ємна і щільна, можна додати ще наповнювача або вати.

Складання квітки.

Нарешті усі основні елементи для маку готові, можна приступити до їх складання!

Усі ці елементи я збираю вже на гарячий клей, але у кого немає, можна і на клей «Момент» (кристал). Крапаємо в центр квітки крапельку клею і притискуємо спочатку наше віяло з ниток, але не забудьте заздалегідь струсити з нього зайву манку. Потім так само приклеюємо шишечку - крапелька клею і притискуємо шишечку, буквально на 5 секунд, ось і готова наша макова квіточка!

Виготовлення листя маку.

Яка ж квітка без зеленого листя? Варіантів листя багато, пропонується один з найпростіших.

Зелену стрічку шириною 1,2-1,5 см нарізаємо на відрізки від 14 до 18 см., скільки ви вирішите зробити листочків, стільки і треба відрізків. Краї обробляти відразу, не дивлячись на те, що їх потім знову обрізати (для зручності).

Робимо листочок: відрізок стрічки складаємо навпіл лицьовою стороною всередину, фіксуємо пінцетом або затиском під кутом 45 градусів, обрізаємо зайву тканину і обпалюємо на свічці.

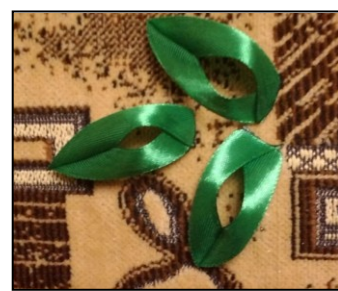
Розгортаємо, робимо нахльостування вільних кінців один на одного і фіксуємо пінцетом або затиском.

Зайву тканину обрізаємо і обпалюємо кінчики на свічці, вийде листочок.

Так само робимо інші листочки.

Тепер готові листочки залишається приклеїти до виворітної сторони квітки.

За допомогою атласного круга (можна і зеленого), що добре промазаний клеєм, закриваємо все негарне.

Закріплення квітки.

Залишається закріпити мак на шпильці за допомогою гарячого клейового пістолета.

От і все, мак з атласної стрічки готовий, можна подарувати подрузі або комусь ще з родичів, або прикрасити свою зачіску!!!

ЛІТЕРАТУРА

1. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 5-9 класи. Музичне мистецтво. Образотворче мистецтво. Інтегрований курс «Мистецтво». – К.: «Освіта», 2013.
2. Навчальні програми для загальноосвітніх навчальних закладів. 1-4 класи. – К.: «Освіта», 2012.
3. Сухомлинський В.О. Сердце отдаю детям: / Василий Сухомлинский. – Х. : Акта, 2012. – 563 с.
4. Кондратова В.В. Підготовка вчителів образотворчого мистецтва до конкурсу «Вчитель року»: [методичний посібник]. / В.В. Кондратова–Кіровоград : Видавництво Кіровоградського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського, 2009. – 152 с.
5. Сухомлинский В.А. Павлышская средняя школа. / В.А. Сухомлинский. – М.: «Просвещение», 1979. –371 с..
6. Сухомлинський В. О. Гаряча квітка. Оповідання і казки. / В.О. Сухомлинський. – К.: Веселка, 1978. –100 с.

Зміст

Передмова.....	3
Особливості зображення світу краси природи на уроках образотворчого мистецтва.....	4
Виховання любові до природи через казки В.О.Сухомлинського на уроках образотворчого мистецтва.....	11
Плани-конспекти уроків образотворчого мистецтва.....	14
Конспекти гурткових занять.....	46

В.В. Кондратова, Л.П. Пич

Виховання любові до природи засобами образотворчого мистецтва

Навчально-методичний посібник

Підписано до друку 14.12.2015 р.
Формат 60x84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Таймс.
Друк – принтер. Тираж 200 прим.
Зам. № 225

КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика Перспективна, 39/63,
Кіровоград, 25006

Віддруковано в лабораторії інформаційно-методичного забезпечення
освітнього процесу КЗ «КОІППО імені Василя Сухомлинського», вул. Велика
Перспективна, 39/63, Кіровоград, 25006